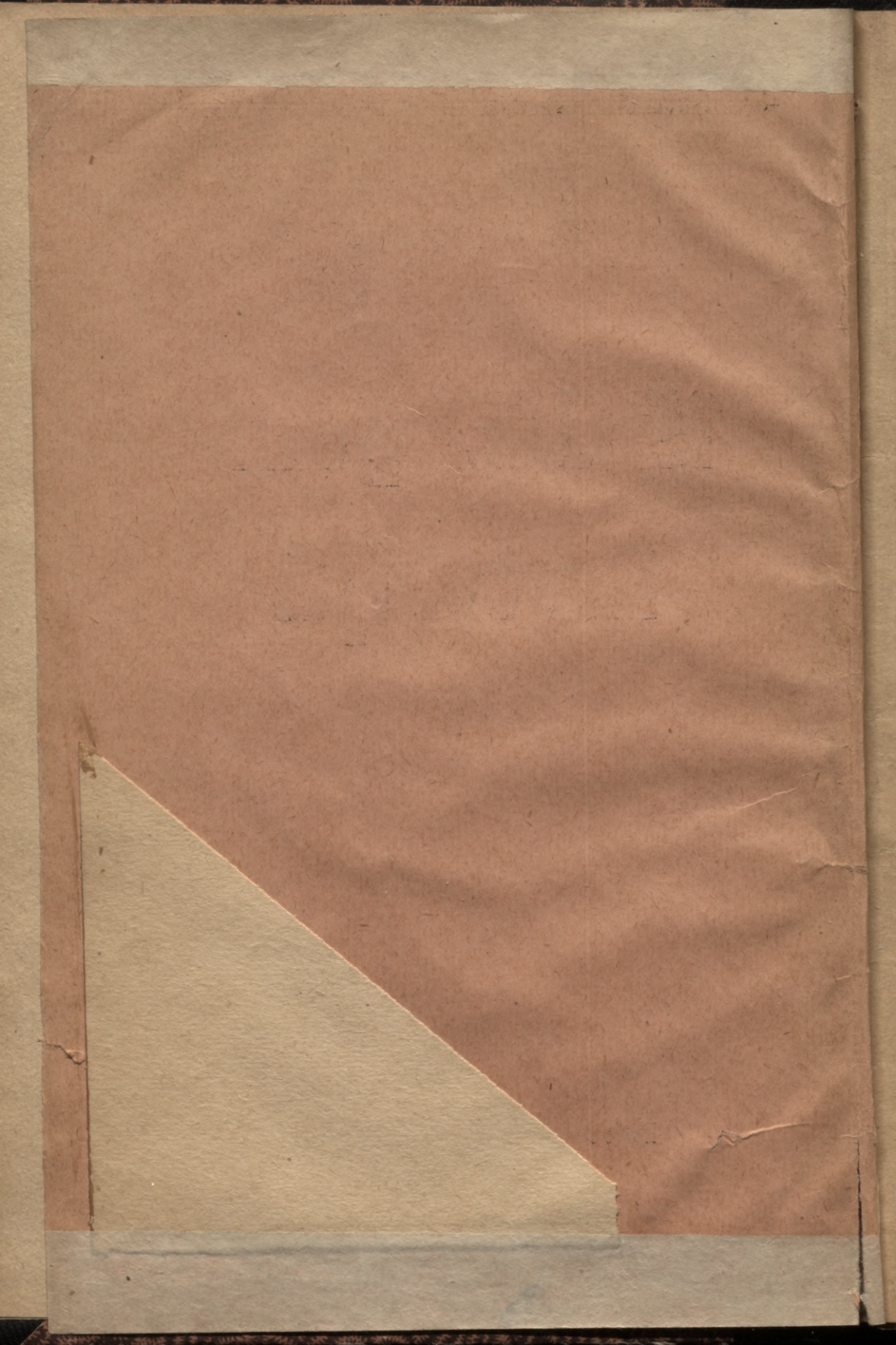

9(L)19

P. Stutschka

1905. gads
Latwijâ

Isdewneeziba „Prometejs”
Maskawâ 1926.

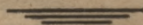

D
9(4)19

Wisu semju proletareeschi, ņaweenojatees!

p. Stutņbka.

1905. gads Latwijâ.

Maņkawâ, 1926. g.
Iņdewneeziba „Prometejs“.

Latv. PSR Valsts Biblioteka
Inv. 58-323

60.

Главлит. № 53486. Зак. 469. Москва. Тираж 500 экз.

31-я Тип. М.С.Н.Х. Аренд.—„Прометей“, Никольская, 1/3

Kad es iehšchos pee šcho rindiu rakstīchanas, mehs Kreewijā gatawojamees šwinet 1905. g. 20 gadu jubileju. Šlgs laiks, gandrīhš wejela paaudse muhs jau šchfir no teem laikeem un wehl arweenu mums truhkst šcho notikumū wehstures, — ko wehstures, — pat weenfahršcha apraksta. Šaunā paaudse, kas nam pahrđjīhwojuše šcho gadu, nespehš ar to eepasīhteēs un tomehr tas buhtu jāšina. Bet ari wezajai paaudsei noder — tagad ar 20 gadu, un kahdu gadu, peedšjīhwojumeem nowehrteet to, kas un kā norišinajās 1905. g. Latwijā.

Kas bij raksturigs preefšch Latwijas? Wīnas šchfiru šastahws. Plehšjiga, nezilwezīga muišchneezība; apšpeesta, bet attīhštīta šemneezība. Weenā pušē wahzeēšchi, (zīttateēšchu muišchneeku pawīšam neezīgs škaišs); otrā pušē latweēšchi, šemneeki waj bijušchi šemneeki. Ašā šchfiru pretīšchība un eenaidība šche šlehpjās aīš tautību pretīšchībam un tautību naida. Uš laufeem — šemneezība, pateēšībā leelajā wairumā beššemneezība: Wehl 1897. g. uš 1 šemneeku (t. i. šaimneeku) peenahkas Wīdjemē 9^{8/10} beššemneeku (kalpu, amatneeku, šaimneeku ģimenu lozekku), Kurjemē 8^{9/10}. Lai glahbtu šaimneeku godu un waru, līkums beššemneekus jau šen pahrwehrtīs par dešmitdalas zīlwefeem un pagastā šapulžēs 1 šemneekam ir tikpat balšs, kā 10 beššemneekeem, tas ir kalpi šuhta pa weenam delegatam no 10, šaimneeki balšo ik weens. Un šchee beššemneeki, wairumā kalpi, — bīja kalpi un beššemneeki no auguma uš augumu; jau wehrđjības laikā muišchneeks waldīja par wergeem — šaimneekeem, kas kunga labā kalpināja wergus — beššemneekus, kā kalpus, tā šamas ģimenes lozekkus.

Kad nu Latwijā peenahza kapitalījma laiks (un tas peenahza tuhštot kungu šabatam), tad beššemneeki pluhda uš pilšehtam. Rīga no 169,329 — 1881. gadā, peeauga uš 282,230—1897. g., un uš pūsmilj.—1905. g. (1913. g. jau bīja 525,000 eedš.). Waj bīhnumš, ka tur radās šozjališči? Weenīgais bīhnumš, ka neradās jau agraf. Mehš lašam 1907. g. generalgubernatora šinojumā par Latwijas neimeereem šchahdu interešantu raksturojumū: „Šchahdas atteezības nowedā pee ta, ka latweēšchi un īgaunī ir it kā eedšimti šoz.-demokrati. Školu audīeknī ir wīšai weegli peeeetami šoz. mahzībam, kas mahza peršonīgu un mantu līhđjību šem dašchadu Šchweizes (t. i. emigrantu) un štreewījas rewoluzionaru eēšpaīda. Tee šamufahrt nehmas ar štubu propagandēt mutīgi un prešē (tikai apafšchjemes!) šchīs mahzības šabrifū štrahđneekeem un tuwu ar wīnceem šaīstītu beššemēs šemneekam.“

Es teizu, ka brihnums, ka kustiiba nejahtas agraf, tas ir agraf par 90-teem gadeem. Vihds tam gandrihs nefahdas kustibas, nedj pilsoniskas, nedj proletariskas. Un tad us reij leejnam. 1895. g. legalais marksijms un 1899. g. strahdneeku eelas kautini Riga! Tikai 1904. g. nodibinas galigi apveenota Latv. s.-d. str. partija un jau 1905. g. ta wada revoluziju. No legala marksijma ekonomisma, schis revoluzionaras soz.-demokratijas behrnibas sylimibas, ta ahtri atswabinajuses un jau eepreeksch apveenoschanas kluwuse jawā leelajā wairumā par noteikti revoluzionaru partiju. Stiņ pareisi, ja ari ar zitadu noluhku, pat generalgubernatora takscheli atsihme, ka te spehlē leelako lonu partijas strahdneeziskā baje pilsehtā un us laukeem, tas ir winas weenlaidus schkiras fastahws. Tas mums jaegaume, ja gribam pareisi šaprast 1905. gadu tahdu, fahds winšch bija Latwijā.

Kā atklahjas 1905. g.? Pahrejā Kreemijā mehš redsam jau preekschwakarā, 1904. g., pateefigi burshujiskas revoluzijas pasihmes ari pašchā burshuajijā: kongresus, petizijas, pat demonstrazijas jeb manifestazijas. Tur tās jauzās par banketeem, „goda meelasteem“ jeb taml. un norijinas dahrgafajās weefnizās waj restoranos (zara waldiba atlahwa šinamas brihwibas: beefās grahmatās, dahrgās weefnizās u. t. l.) Tur gan jau eelauschas ari s.-d. lalks, kā dalibneeki ar $\frac{1}{10}$ waj $\frac{1}{100}$ balsi, tatschu wehl ne kā noteizeji. Rewoluzionarā soz. demokratiija meklē atbalstu strahdneeku schkirā, bet wehl ne ar wispahrejeem panahkumeem. Pee mums no revoluzionaras burshuajijas nedj 1904. nedj 1905. g. ne wehstis. Kur eerodas atsewischkas oposizijas grupas (kā rakstneeku, atteeru waj taml. grupu petizijas), tur, kā israhdas, petizijas rakstitas ar — atsewischku s. demokratu rofu un s.-d. kongresam japrotestē pret ichahdu daschu beedru rihzibu. Weenigais pilš. demokrats, ko wehrtis minēt, un wehlakais Latwijas bende = Stolipins Arweds Bergs, kā „Balt. Wehtneecha“ mantineeks ar labu aprehkinu dibina dem. partiju (warbuht pat tolait bej blakus noluhkteem). Bet ari wina programu šaraksta — soz.-demokrats J. Mars (nelaikis, tagadeja Judaja S. Marsa brahlis)! Latwijas s.-d. II. partijas kongrejs (jau 1905. g.) peenem resoluziju, kas nošoda tahdu daschu beedru rihkojchanos: „jo stingri ufstahtees un agitēt pret ikkatras petizijas eefneegschanu, aishahdit us to, ka proletariata prasibu apmeerinashana ir panahkama weenigi ar revoluzionaru zihnu.“ Tā tad, kā preekschwakarā, tā pašchā revoluzijā weenigais revoluzionarais spehks, jeb revoluzionaro spehku atrišinatajs — Latweeschu proletariats un wina revoluzionarā awangarde, s.-d. str. Partija.

9.—13. janwaris. 9. janwara deena welf šarkanu strihpu zilwezes revoluzijas wehsture, kas atdala wezo pasauli no jaunās. Ta ir eesahkums no Kreemijas pilsoniskās un pehz tam proletariskās revoluzijas. Latwijas proletariata wehsture tam wehl zita, ihpatneja nosihme. Vihds tam starp Leningradas un Rigas, starp Kreemijas un Latwijas proletariateem, neraugot us kopejo zarišma šlogu, waldija šinama atšwešchinatiba. Kreemijas proletariats ne

wijai daudz interesejas par Latviju un latveeju strahdneeziba ištī netizeja, waj teesham jau efsistē revoluzionars freemu proletariats. 9. janw. proletarijās ašins uš Leningradas eelam atklabja ari Rigas un wispahri Latvijas proletariata azis uš to. Dublin pirmās šinas par 9. janw. breesman atrada dšihwu atbalši Latvijas strahdneeku mašās. Uš Partijas 3. š. ušfautumu jau uš 12. janw. bija nolikts Latvijas generalstreiks. Streiks išdewās leeliški. Tas turpinajās ari 13-tā. 13-tā gahjeens no tuhštoteem 40 kustejas meerigi gar Daugawas tiltu uš zentru ar revoluzionaram diešman. Teem aiškrustoja zelu korapulks. Lihdi tam fereiwji, kur tos šatika, meerigi greeša zelu. Še beš eemešla tee šakta šhaut: reiš, otrreiš. Arweenu jo trakak, šchandami pat gulošus un nošchantus. Uš eelas paleek 70 lihku, to šarpā 31 jaunās Partijas lozeklis, kas gahjušchi pirmajās rindās. Gewainotu šimteen. Nošlihkušchu nesin žif. Šchaušchana bija nodomata, tās noluhks bija tahds pats šā Leningradā, tas ir apšpeest fustibu pirmos šolos. Ta atklabja revoluziju ari Latwijā.

Tā kluwa rakštita apweeniba šarp Latvijas un Leningradas proletariateem: ar ašinim Leningradas un Rigas eelu šneegā. Šneegs nokuja, bet apweeniba palika! Zeešcha, dašhadās žihnās ruhđita apweeniba! Apweeniba drihš dabuja ari organišatorišku apštiprinajuunu, latveešcheem eeejot šreewijas š.-d. štr. partijā, pehž tam to šlazinaja ašinim daudzšahrtejas revoluzionarās kaujas pa wišu plašcho šreewiju. 9.—13. janwari kluwa par peeminas deenam Latvijas proletariatam, pirmā weetā 9. janwaris. To šwin wehl tagad Latvijas šom. partija, šā šreewijas un wispajaulēs revoluzijas šahotnes peeminas deenu. Ne tā š.-d. nodeweji. Wišneem naw fauna ari šche ar šawu nazionalo 13. janw. eenešt šchelšchānu revoluzijā, pahrdodot 13. janw. fritušcho peeminu buršchuašijai.

12. janw. pagahja leeliški wišā Latwijā: Rīgā, Želgawā, Leepajā u. t. t. Wehštis par 13. janw. wehl wairak šazehla revoluzijas wilni. 14.—15. Rīgā — behru deenas. Šehrgahjeeni un demonstrazijas. 15. — glabā š.-d. studentu Petišurkinu (freemu). Behres, kas apweeno wišu tautibu strahdneekus. Šwehtdeen 16. janw. glabā diwas frituščas revoluzionaras strahdneezes: Mariju Pareiši un šati šreiman. Noteekas neleelas šaduršmes, bet tikai ar šafakeem. 17. streiks beš demonstrazijam. 17. un 18. — masu behres 4 šapeštās, šaduršmes ar poliziju un šafakeem. Demonstrantu kriht 7, eewainotu dašchi desmiti. 19. uš wišu partiju ušfautumu politiškais streiks išbeidšas.

Dalibneeku škaitu gruhti noteikt. Dšizialā streiku štatistika par janw. loti nepilniga. Škaita, ša Rīgā peedalijušchees 50 — 80.000. Leepajā bija streiks wehl noteiktaks, tur šaduršmes ar poliziju išbeidšas ar strahdneeku ušwaru. Streiks pahrgahja pat uš lauku šalpeem. Pilšehtā streikoja ari ošta; dala matrojšchu bijuše jaatbruno. Dalibneeku škaitu rehšina no 20—40.000.

Kahdi bija lozungi? Noteikti revoluzionari! Lai dšihwo rewoluzija! Satversmes šapulži! 8 stundu darba deenu! Bet politiskām prasībām jo drihs peeweenojās ari šaimneezifkas. Weetam tām bija panahkumi, kas wehl jo wairak pazehla Partijas wahrdu neapšiniigo mafu preekščā. Tikai weetejās waras eestahdes nešaprata, kas noteekas. Pirmā gubernatora telegrama uš Pēterpili škan: Šchoriht agri Rigas nomalu 19 fabrikas meta pee malas darbu. Streikotaji mehgina pahrtraukt darbu ari zitās fabrikās un dodas uš zentru. Streikotajas fabrikas apšargā šaldati, streikotaji prašibu neušstahda. Teek išplatitas politifkas proklamazijas. Kahr-tiba lihds šchim naw trauzeta." 13. janw. streiko, pehz ofizialas telegramas, 30 fabrikas ar 30.000 strahdneekem.

Ekonomifks streiks. Robeidsjās behres, „bet“, rakšta gubernators šlepenā šinojumā no 19. janw. „strahda tikai nedaudj streikotaji. Ziti šaka, ka wini stahšchotees pee darba tikai tad, kad liščhot šozdem. komiteja. Darba demēji pašludinaja, ka wini peektdeen atwalinašhot toš, kas neštrahdā“. Bet atlaist neweena neišdodas, jo pašludinats **ekonomifks streiks**, kas pamafam, un ne uš reis, apnem neween Rigu, bet wišu šemi. No jauna fabrikanti draud ar atlaišchanu uš 21. janw. Latšču jau 26. janw. gubernators šchehlojas uš galwas pilšehtu, ka „aiš domštarpibas fabrikantu starpā šahkās šarunas ar strahdneekem.“ Wahrdu šakot, pirmais ekonomifkais streiks išbeidsjas ar eewehrojamu ušwaru. Strahdneeki raugas moiši uš preekšču un stahjas pee darba. Streiki turpinas wišu februari, daku marta. Šefaro weetam 9 un 10 stundu darbdeenu, algas paaugštinajumu par 10—50%. Robeidsot streiku, partija išauguše leelumā.

Lauku kustiiba. Ja janwara deenu kustiibā nehma dalibu tikai atšewiščkās weetās Rigas un Leepajas pilšehtu tuwumā laufstrahdneeki un pušproletareešči, tad februari un martā mehš redšam pirmās pašihmes, ka ari lauki eewillti kustiibā. Šesahkās ar laufstrahdneeku ekonomifkeem streikeem Durbē un Dunalkā (Leep. tuwumā). Tad Rigas apšahrtnes šihšee rentneeki (pušproletareešči) šahk pulzetees. Starp 20. un 27. febr. 5 šapulzes ar lihds 2000 žilm. dalibu, kas peenem lehmumu: „maksat renti ne fungam, **bet šozialifkeem**“, „turetees pretim peedšihšchanam un eezelt delegatus, kas lai rewidē rentsmafšu grahmatas“. Šhis šapulzes išplatas un top beeschakas. Šhpafči Kurfemē muišču kalpi šahk streikot un aprila beigās to (uš Turgeem) ir jau dešmiteem muišču. Bet ari šaimneeki šahk kustetees. Šau iššird uš laukeem š.-d. lozungu. Roši baronus!

Šhpafči populara šemneeku starpā pehz 17. febr. manifestā bija **petiziju kampanija**. Preekšč strahdneekem š.-d. atraidija petizijas-kā žihnas lihdsjekli. Šemneeku rewoluzioneschanās un eewillščhapaē labā bija japeedalas ari šhini kustiibā. Wats pār šewi šcho petiziju teksts nebija interefants. Tas greešās pret wahzu baronu waldiščhanu. Agrarjantajumā peeprafa wišas šemneeku šemes pahrdošchanu šemneekem, muiščneeku privileģiju (krogu, ruhpneczibas

un tirdzniecības cestahču, medību un švejas monopolu) atzelschanu. Weenlihdjigas teesibas nodokļu un klauschu šinā. Basnizas šinā—patronata (muischneeķa teesibas eezelt mahzitaju) atzelschanu. Interefantakas un konkretakas ir jau daschu pagastu weetejas prasibas saweem baroneem.

Pilsoniskās partijas masleet peeang škaita šinā ap 1905. g. pawajari: Tās ir waj nu tahdas, kā jau augšāf rakšturoju; jeb tās ir J. Weinberga un Latw. beedribas garā: wehlejchanu teesibas tikai mantigeem, uš lauteem šaimneekem. Wisaugstakā prasiba ir — Kreewijas semste latweešchu walodā. Radikalaka bija šihburschujisko beedribu apweeniba Rīgā ar strahdneeku peedalschanos. Tatšchu, kamehr laudis nahza kā luhdseji, tee nebija bihstami patwaldibai.

Basnizu demonstrazijas ir pawišam jauns revoluzijas zihnas pānehmeens. Tur apweenojās naidis pret baronu, kā mahzitaja eezehleju, un mahzitaju, kā barona paklausigu rofas puīši un reisē — šawu semneeku — šaimneeku un mahzitamuisčas kalpu īmantotaju. Weš tam basnizas bija weenigā šacimas weeta uš lauteem; turp branza ne tirdauds uš pahtareem, kā uš peršonigu waj weiklisku šatikschanos. Turpat bija „basnizas frogs“ un pee ta pirmdeenās tirgus. Tiklihdj nu mahzitajs eesahka šawu aishuhgumu par keisaru, atškanēja uššauzeeni; tad nosuda parasti mahzitajs un revoluzionars eenehma wina weetu. Ehrgeelneeks usrahwa „Deews Rungs ir mana štipra pils“ un š.-d. iškaišija **revoluzionaro dšeesmas** tekstu šchim foralim. Šopšch leeldeenanam demonstrazijas basnizā šluwa šahrteja parahdiba; wisaugstako škaitli tās šajneedia uš wajarišwehtšceem, kad basnizu demonstrazijas bija Rīgas, Zehšu, Jelgawas, Bauskas, Misputes, Šaunjelgawas aprinkos.

Paklausišim ko tolait rakštija waldibas šinojums (no aug. m.) par šchim demonstrazijam: „Šhini (aprila mehn.) šahka parahditees jauns revoluzionaras darbības weids. Gešahkās demonstrazijas luteranu basnizās pa deewkalposchanas laiku. Pirmā tahda demonstrazija*) bija Zehšu aprinkī Rāunā 17. aprīlī, kur nešinami laudis pa keisara aishuhguma laiku trauzeja šahrtibu ar trofšni un fleedšceneem. Tani pat šwehtdeenā Kurfemē Šaktu basnizā tika mesta bumba ar šmirdošchām gašem“. „Maijā un junijā šchis demonstrazijas šahka atšahrtotees gandrihī ī šwehtdeenās, ih-pašchi Rīgas un Zehšu, kā arī Jelgawas — Bauskas aprinkos... 8. maijā Weetalwā īš draudšes widus pazehlās, — dšihws balodis ar lentu ap kaflu, uš kuras bija lošungs: nost mahzitajus“. Tad nahk apraksti par waras darbeem pret mahzitajeem, peem. wiau šakauschanu, pa dalai gan pahšpihleti, bet, kur mahzitaji pretojās (pat ar afmenecem) jeb tos aishstahweja „aishšargi“ ar eerotšceem, tur tahdas „pahreshtibas“ bija deesgan dabiskās. Tatšchu J. R. no ša-

*) Šchi šinā naw pareiša. „Zihna“ jau no 6. marta šind par demonstraziju Dundagā; 20. martā — Zirawā; Rāunā pirmā basnizas demonstrazija noteek 13. martā. Wzim redšot, tee kungi naw šteigušchees šinot par šceem notikumeem uš žentru.

mas pušes ušajzina beedrus atturetees no leefas waras lectošchanaš, lai nepahrmeħrtu eenihstos mahžitajus par mozekleem un nefaudetu lihđfjuħtibu baħnizenos. Waldiba neatrada žita lihđjekla, kà pawehlet konfistorijai aišfleħgt wefelu rindu baħnizu.

No baħnizu manifestazijam iħweidožas maħu demonstrazijas, kas protams spilgti apgahšch sinas, ka wišu demonstraziju taišot tikai ušflihđušchi agitatori, jeb kà semneeki tos ģauza, „streikotaji“. Pateesibà wiini tos ar nepazeetibu gaidija. Tà Saikawas pagastà 15. maijā noriņinas leeliška manifestazija ar 2000 dalibneecēem un 12 faroģeem, kuruš ģarp žitu ģpeesch nešt i luteranu, i pareištizigo mahžitajus. Laušchu pulki, neraugot uš ģaldatu apģardšibu, dodas uš muišchu, kur muišchfungam ušstahda prašibas: ģaimneeki ģawas un kalpi ģawas. Brauleenē (1. maijā) un Lasdonē (8. maijā) noteekas kopežas wairaf pagastu demonstrazijas, atkal ar mahžitaju papreekšchu — ģaimneeki Lasdonē peeprašija kalpu prašibu ģpildišchanu. Warbuht te kaħds waras darbs notifās leefs, bet laudis to ušnehma ar patiku. Rahda wezenite išģauzās: „Tas tew par to, ka nehmi par tehwa apģlabajchanu 4 rublus.“*)

Nemeeri uš laukeem ir ģaweenoti ar telefonu un teleģrafu ģatiffmes postišchanu, lai newar pašaukt patrulas. Par aprili ween Widjemē polizijas dep. ģinojums min 6 ģadijums. Soģalisti išleeto ģatiffmei welošipedus. To lectošchanu aišleedš ģubernatora pawehle. Nemeerneeku šķaits peeģaug. Ķau 5. apr. pee Lubanes baħnizas ofģiallais ģinojums min 3000 ģilweku! No baħnizas dodas uš pagastà walđi ģrant ehģli un ķeiģara bildes.

1. Maijs ir ģinamā mehřā rewoluzionaro ģweħtku ušmaršchēģhana. Ķirno reiš Latwijā 1. maiju pašludinaja atklahči par strahđneeku ģweħtku deenu, to ģwinot ar politiģku streiku. Streiks pagahja leelišti. Tani peeģalijas neween ģimts tuhštoschu strahđneeku wišās pilģeħtās, pat fabrikanti tos nemehģinaja atturet: Streiks bija pašludinats no sešdeģenas 30. aprila p. 12 deenā lihđš 2. maija wafaram. Wišur pahř fabrikam ģarkani karogi. Šħpašchi lepni ģwinesģhana išdodas Leepajā. Bet wišģwariģafais ir tas, ka ari lauki ģħoreiš weetam ģwin 1. maiju. Tahđu ģadijumu min deģmiteem. Weetam eet ģahģeeni, paģ ar mahžitaja peeģalģchanos, špaidu zekā. Šħoreiš no ģauna B. K. apģauz tahđu ušstahģchanos: jo mahžitaji naw zeenigi neđš peeģalitees strahđneeku ģweħtkos, nedi nešt rewoluzijas nošħmes.

Strahđneeki ģahř brunotees. Kà ģanwara, tà weħlakee streiki un ģahģeeni rahda strahđneecēem, ka polizija eeģauzas ģingu un walđibas labā ar eerotģģeem rokās. Ķt tuhščām rokam tur neka nepadarģši. Tà dabģšti rodas teekģme brunotees. Ķabrikās kal dunģģhus, piħkus. Dasģhas laimigi meģtas bumbas dara eeģaidošchu

*) Ofģiallais ģinojums peeģed peeģehru, ka rewoluzionarā maģa noģed mahžitaju pee křiģģģha strahđneeka ģapa un to ģpeesch šķali atģaukt wahřdus, ko tas runajis pee ta paģģha strahđneeka ģapa, to ģlabajot (protams, beģ strahđneeku ušajģinajuma). Peģģ tam semneeki peeģraģģiģģchi no ta paģģha mahžitaja — rentes maģģu paģeminajchanu.

eepaidu uš draguneem un kasaſeem, kaš arweenu beeſchafi naſt waħjāš polizijaš un wiſpahrejo karaſpeħka daļu weetā. Taš dara eepaidu uš maĵam. Tā, peem., kaš weħl maĵ eewiħnotajā „Browodniĳa“ ſabriĳā martā draguni ušbruħt meeriġeem ſtreifotajeem, pee tam friħt 2 ſtrahdneeki, pahreġee ſtrahdneeki ſaħta ſauħt: Dodat mums bumbas, ar to atreebt warmahſām. Tahda dabiiħka teekħme uš neorganizeetu brunosħanos noived pee eekriſħanam. „Deniſĳā“ polizija, pateizoteeš prowokazijaĳ, uſeet „bumbu noliftawu“. Saħt fratit wiħāš metala leetawaš, het atrod maĵ materiala. Pateeiſibā bumbu tħħanliſħu biĳa peedarimats tiħ daudi, ka tās meħtajāš, tā ſaħot, ġar ſeħtmalam. Tāš weenmeħr un atħal atrada negaidot paſħi ſtrahdneeki un ari polizija. Šħi kuſtiba pee eerotiſħeem, ka ĵau teizu, zehlāš iſ ſtrahdneeku paſħu wiħuš.

Brunots atſparš. Tani laiĳā top arweenu ĵo beeſħakas ſadurħmeš ſtarp ſtrahdneekēem un poliziiĳteem (ġorodowoġeem) un peħdeĵo atbrunoſħana. Šħi parahdiba kħuħt par maĵu parahdibu un tā ſaħot—modeš leetu. Atneħtajeem eerotiſħeem (weħāš iſtemaš rewolwēereem, waĵ ſaruhſejuſħeem ĵobeneem) ir maĵ weħrtibaš. Bet taš paħel rewoluzionarus lauſħu aħiš, ka beĵ upureem atbrunoš waraš wiħruš. Poliziiĳi pat paſħi par to neħno uš ĵentru, kaš reħāms no neeħġā ušbrukuma ſħoita ſtatistiĳā (3—4 meħn. tur min 4 ušbrukumuš priwatperħonam (baroneem, ſelbſtħuħam), 6 — poliſteem, 3 — kaħaku patrulam). Bet paſħu brunoto atſparu II. partiĳaš kongreš eeteiĵ: „paſtahwiġi ġatawot proletariatu uš brunotu ſaħelſħanoš, dodot ĵau taġad ar eerotiſħeem roħāš atſparu ĳatrai patwaldibaš warmahħibai un pahreweħħot ſadurħmi ar patwaldibaš ſalpeem par nemiħiġu partiſanu ĵiħnu.“ Ĳepaġaħĳa wairak kā meħneſiš kopħħ kongreħa, kaš partiſanu ĵiħna ĵau biĳa piħnāš leeħmāš.

Ari baroni brunoiāš. Par atbildi uš piħmām ſinam par lauħu kuſtibu, baroni ſaħel breħku un dabu paliħġā uš lauħeem dragunuš un kaħakuš. Ar to wiħeem nepeeteek, wiħi ari paſħi iħraħtā no ſtaukaſijaš tħħerkeħuš, ĳuru neſħeħliġā iſtureħħanāš ne maħumu weiħinaja rewoluzijaš atriſinaſħanoš. Ĳeiſē waħħu baroni un to peeħriteĵi Ĳiġā dabu atlauħu dibinat paſħaħiħħardi (Selbſtħuħt, taġad ſaħitu ſaħħiħtu pulħinuš), het paſħi baroni eeraħtāš ġoda poliħiſtoš. Šaħtš ſtarp wiħeem un karaſpeħku ir leelaš ſħaħtš baronu oħiħeeru dragunu pulħoš.

Waras eestahħħu un baronu boiħotoš. Pamaĵ atħiħtāš rewoluzionariāš boiħoto loħunġš; wiſpiħmš, kā toreiš ĳaħiĳa, paħiwa boiħoto, pahħtrauzot ſaħarus ar waldbiħāš eestahħdem un paġ. walddem, un nemaħħaĵot renteš un nodokluš muħiſħneeħiħai, maħħitajeem u. t. t. Tāš biĳa petiħiĳu ĳampanaš ĳeħāš. Bet ar to rewoluzija newareħa apmeeriħateeš. Boiħotoš kħuwa aktiws: ſħeħt ar waru weħāš paġ. walddēš, iħniħħinat baħniħu un paġaħta eeħaħamōš, dſi-muħo u. ĵ. ĳaraħtūš, ġraut waraš noſiħmeš — paġ. eħħluš un ĳeiħara ġimeħneš, iħħiħt monopokħāš, iħħant poliħiĳu tħħaħtħuš u. t. t.

Bet maņu raksturu šķis parahdības peenehna tikai jafarā ar leelo streika wilni wafarā.

Keisara gimetnu šķchana bija jawads „politisks noseegums“, ihpatnejs 1905. g. Latwijā. Rahds nepasijstams (wahzu) autors ir jastahdijis gan tendenziozu, bet interejantu statistiku par noseegumeem 1905. g. Latwijā. Ihpajchu rubriku tur eenem „keisara gimetnu grauschana pag. waldēs un skolās“: „Pag. waldēs un skolās latw. **Widsemē** iņnihzinatas 60 zara gimetnes, tas ir pa weenai gimetnei if uš 3½ pagasteem un proti Rigas aprinki 24, Walmecras — 2, Zehju — 7, Balkas — 27.“ Sastahditajs itin pareisi peesihme, ka šinajumi, ihpajchi no Zehju aprinka ejot loti nepilnigi. Kursemē šchee škaitli škan: pawijam 67 (wiswairaf Dobeles aprinki 23, Bauškas — 10, Tukumā — 11). Kā iškaidrojams šķis Latwijas ihpatnejais „noseegums“? Wispirms keisaram bija agraf uš laukeem šinama weetrišchana: winšch „brihwlaidis“ semneekus, ap robešchojis muišchneekus, zif jau nu „wina“ špehčā bijis pret augsto riteršchapti. Ja latweeschu liberals kluwa radikals rakštos, winšch blakus ušbrukumam baronam peeweetoja wahrđinus: „sem freemu ehrglu špahrneem.“ Ta bija šinama neaiškaramibas, preses brihwibas garantija. Bagasti ūhtija wispadewigas telegramas keisaram un radās pat iņmeklejšchanas pret tahdeem neimeerneefeem. Ja nu semneeki usgawileja tahdai keisara šakroplošchanaī waj šadedšinaschanaī, tad tam bija nosihme. Tas bija weens cemešls. Bet reišē šchos faktus muišchneeziba išketoja par labu šew. Wini wahza jadurštitās waj jashchantas gimetnes, šchahwa waj durstija wehl jaunās (tā pat kā wehlaf apfauto dragunu lihkus) un tad toš, lihdi ar no pašcheem šakropfoto lihku gimetnem ūhtija uš Zarškoje-Selo ihpajchā musejā. Rešinu, waj šchi museja ir tagad atrasta; ta šawā laikā ejot leelu eešaidu atštahjuše uš „wina majestati.“

Wafaras šaimneezifchee štreiki. 13. julijā noriteja pušgads topjch Rigas 13. janw. šlaktiwa. Tā ka pa šcho laiku šabrikanti bija pašehjušchi atneemt to, ko bija dewušchi, tad pehž pušgada jubilejas nošwinešchanas Rigā un Leepajā norišinajās šaimneezifski streiki, tuos weena no prasibam bija šabriku pašchwaldības jantajums. Streiki wilkās wehl wišu augustu un septembri. Atšewišchām šabrikam bija panahkumi, wispahrejs streiks dewa maj ko. Strahđneeki šahka špreest par arodbeedribu wajadšibu.

Lauku generalstreiks. 25. julijā eešahkas geņeralstreiks lauku proletariatā, weens no wisšihmigafajeem notikumeem 1905. g. Wehs jau redsejam, ka atšewišchki streiki uš laukeem jau bija ari pawajari (šebr.—martā), bij tahdi ari juniā, bet tee bija atšewišchki un tikai muišchās, ne pee semneefeem. Julija streiks top wispahrejs un aptwer ap 30.000 laukštrahđneeku Jelgawas, Dobeles, Bauškas aprinkos ween. Šchini streikā pirmo reiš peedalas ari šaimneeku kalpi. Galwenās prasibas: 10 štundu darbdeena, minimal-alga (kalpeem 300 rbl. jeltā, kalponem — 275 r. — gadā) u. t. t. Bet rewoluzijas laikā streiks kluwa par politiskū notikumū. Jau agraf š.-d. starpā bija atšfanejušchas balšis pret lauku kalpu

streiku un II. kongresam bija jāpeņem rezolūzija, ka gan „lauku darbu neīspildīšana laikā ir šaitīta preekšč laukšaimneekem, tā muiščās, tā mahjās ar milšigeem šaudejumeem, tadehl it mafašo darba pahrtraufumu pehdejeem jazenščas išbehgt“, bet taišni tadehl kongress „atšihst generalstreiku uš laukeem ari par weenu no galweneem šaimnezifkās zihnas „odsjeleem“. Milšigajā Dundagas muiščā (kuras pagastā škaitija pee 25.000 eedš.) un 2 pušmuiščās jau 18. junijā išzehlas streiks. Ofšialais šinotajs peesihmē: „Kustiba, kas išzehlās pehz tam Kurfemē, pahršneedš wifu, kas lihdi tam peeredšets Baltijā.“

Wišinteresantakais fakts ir tas, ka leelšaimneeki (pelesee baroni) wišpahri ahtri padewās un peenehma prašibas un tad kopā ar kalpeem un sem winu karogeem dewās zelā pret leelšungeem un weetejās waras wišreem. Tā šaimnezifkais streiks pahrwehrtās par leelšku politišku demonstraziju. Strahdneeki pa zelu panehma lihdi kalpus un to šaimneekus un turpinaja zelu, atnemot eerotščus muiščās, iššitot monopolkas, šadedšinot ofšialos šaraktus pagastos, kā ari to hildes un ehrglus, konšizēja partijai par labu naudas, išneemot bahrinu naudas u. t. t. Tā gabjeeni, lihdišigi šneega lawinai, peeauga un tikai 4. deenā demonstrazija beidšās, jo wehl bija par štipru muišneeku un winu dragunu špehks. Gešahkās terors no pehdejo pušes.

Wehlat (1906. g.) wahzu š.-d. šurnali „Neue Zeit“ bija eeweetots sem peenemta wahrda Kleinbergs (tagadejās Latw. šaeimas burščuju balšim eeweheletā š.-d. partijas lidera B. Kalnina) beštainingais rakšts, kas aši notešjaja julija streika waras darbus, teem pretim šahdot šwehtigo zihnu par wišpahreju šahtribu partijas rindās. Wenoleedšot ari pehdejās nošihmi, leelaka nošihme pat šahtribas leetā bija: monopolkas išnihzināšanai un kungu krogu šlehģchanai.

„Zihna“ no 18. aug. rakšta: „Pehdejo nedelu notikumi bija pahreja uš atklahtu rewoluziju! Zittahrt meerigee „Deemsemites“ laudis, zehlās beidšot un pa tuhštostšeeem kopā gabja išpildit šawu gribu! Septinius šintus gadus walditi, wini nu lika šadrebet šaweem waldneeeem. No dšimuma uš dšimuma wafati pa waldibas papireem, wini pahrwehrtā šhos papirus par pelneem. Šau ilgi ar reebumu štatijušchees uš waltš ehrgleem un patwaldneeka gihmetnem, wini šadragaja šhos werdšibas krahmus nu drupās. Pagasta namu ištihriščana — tas ir weenigais pareiššais wahrds — notikufe jau wairakās dešmitās weetas (uškaititi 23 pagasti). Tahlat išnihzinati bašnizas ruki (uškaititas 5 bašnizas). Monopoli išdausiti (7 weetas). Školās išnihzinatas šeišarbildes (uškaititas 11 weetas). Kalpu algas paaugštinatas pehz streika waj demonstrazijas tikpat, kā mišzaur... Bet patwaldibas pehdejais wahrds ir: „šara šahwollis“.

Karastahwokli Widšemē wajadšēja eewešt jau julijā. Bet augšmineto ofšialo šinojumu prešei polizijas departaments išbeidš ar wahrdeem: „Šhe apraštitee notikumi, kas leezina par pilniķu

deorganizāziju, ko cenēšusē revoluzionārā partija (proti Latv. s.-d. str. partija) šabedrištājā un politištājā Kurlēmēs dšihvē un valsts šahrtības šislematištā trauzēšanā, šaštita ar nošēegumeem pret tur dšihwojoštām peršonām un wiaru ihpaštumu, nowēda pee tā, ša Kurlēmē uš 6. augušta wisaugštakas pawehles pamata išfludinats šarastahwoflis". Šahda bija preekštšpēhle pirmā „parlamenta“ eewēšanai Kreewijā un tamlihdš ari Latwijā, Buligina walsts domeš weidā.

Buligina walsts dome. Birmais nopeetnakais šolis uš peekahpšchanos no zara pušes bija ukāšs par walsts domi, ša padomdeweju eestahdi uš wišai aprobeštota wehlešanū lifumu pamata. Šā šināms, šiberāki bija ar meeru išlihtg ari uš šchi kroplainā „parlamenta“ pamateem. Šiklihdš peenahza ukāšs, L. s.-d. str. partija uššauza „išjaukt“, taš ir aktiwi boikotet wehlešchanās. Wehl nošēiktāki aktiwo boikotu šludināja wišu s.-d. partiju un šrakziju šopejā apšpreede Rīgā (pret kreewu s.-d. mašineeku šrakzijas hāli). Latweešchi lehmumu išwēda špihdoštchi. Šihdš 17. oktobra preekštšwakaram nebija newēenas wehleščaju šapulzes, pat ne mehšainajuma.

Mobilizācijas boikots. Šau 1904. g. rudenī L. s.-d. str. partija ušštahdija šosungu: boikotet rešerwistu un rešrutu eēšauštšchanu. Rešerwistu boikotu partija atšahrtoja 1905. g. martā. Šad auguštā, pameera preekštšwakarā, atšahrtoja eēšauštšchanu, partija pašludināja aktiwi boikotu. Reiše pašludināja generalštreiku. Rīgā leels ššaitš šabriku teēšchan štreištoja, bet rešerwisti pašči weidās šaku paštaligi. Šepni išdewās štreištš Šeepajā. Šiklihdš išfludināja mobilizāciju, wiši Šeepajas štrahdneeki, uš Š. K. uššaukumu, eēšahka (16. aug.) štreiku. Štreištoja tramwajneeki, pat „paššarneeki“. Šapulzes weeta bija drahtšhu šfabrika. Turp dewās 2½ tuhštštoštchi oštās štrahdneeku ar šarkānu šarogu. Waldiba nešpēhra šolus „nowehršt nekahrtības“. Šahr šabriku pliwinajās 2 šarkant šarogi. Šešahštās miššu mihtinšš no 10.000 štr. Šešauktee šolijās neēt šarā. Ari trehtšdeen tani pat šabrikā bija mitinšš no 3.000 žilw. Bija runās 3 walodās, tad gahja gahjeens ar šarkāneem šarogeem. Šehz pušdeenas šabriku eēnehma šaldati. Šatšhu, žeturtdēen no rihta štrahdneeki eelausjās šabrikā un iššpeeda šaldatus. No jauna šahštās mitinšš, šehz kam dewās uš eelu ar šauzeeneem: „Nošt patwalšdibu! Nošt mobilizāciju!“ Bet tomehr pašči eēšauktee išwēdās hāiligi. Šad mašās gribeja toš ašturet, šaldati išahwa un noštahwa 10 žilw. Šatšhu štreištš pazehla laušhu prahtus. Upuri wairš nebaidija. Bija proteštš ari žitur. Dundagā pat šaimneeki atēzās dot širgus rešerwistu aišgahdāšchanai. Ša to laišu pašludinats šhuwa pameers un mobilšsetee atgreesjās.

Ušbrukums Rigas Žentralžetumam. Šakti no 6. uš 7. šēptembri šifa išdarits waroništš ušbrukums Rigas Žentralžetumam ar noluhku atšwabinat tur šehdoštšos politištšos. Wišš bija labi organištšs. Šeēdalijās 52 šaujineeki pret 50—60 žilw. aiššardšes un 17 šakāšēem. Šeēdri (17) eēšhuwa žetumā, atšdarija šoridora šurwiš, bet te išrahdijās promošāzija: atšlehgas bija pašrmainitas

un pakaltaišitā atšlehga wairš nedereja. Pirmās dšels durwis atlauša ar zirwi un atšwabinaja pirmos 2 politiškos. Bet tad šchandišchanās starp aiššardji un usbruzejeem pee nahrteem kluwa pahraf štipra. Bija jaatkahpas ar 2 atšwabinateem. Usbruzeji neneja nekahdus šaudejumus, no aiššardšes kritušcho un cewainoto škaitijas ap 15. Waronigais usbrukums šazehla leelu šenšaziju.

Tā gatawojās nahkošchā, iššchirošchā revoluzijas pakahpe, **brunota šazelschanās**. Es jau šaziju, tā II. kongrešs to stahdija atkaribā no pahrejās Kreewijas šazelschanās. Bet šchita tā, itkā neredšama roka bihditu promofatoriškā noluhkā revoluziju pahraf ahtri uš preekšču, (peem., pahršpibletas haumas par „melno šotnu“), lai westu pee pahragras šaduršmes. Baroni bija gatami uš jebkuru promofaziju. Šaduršmi masleet atahlinaja 17. okt. manifestš.

Brihwibu deenas. Jau 17. okt. preekščwaharā Latwijas žentros „brihwibas“, tā šafot, bija eekarotas. 15. okt. Rīgā bija iššludinats generalstreiks, kurā pirmo reiš peedalijas ari dšelsšzelnēeki 16. okt. notifās pirmā Buligina domes wehletaju šapulze, kura neraugot uš pilšonu (pat Grosvalda) peedališchanos nobalšoja, uš š.-d. preekščlikumu, domes wehlešchanas boifotet. Wakarā bija par to pašchu jautajumu šlehgtās šahlēs šapulzes. 17. okt. generalstreiks bija iššludinats pa wišu Latwijū. Šeepajā jau nakti uš 18. okt. Komiteja usfehra telegramu par manifestu un jau nō rihta iirihfoja gahjeenu. Rīgā manifestu pašludinaja tikai 18. okt. un mitini eesahfās 19. oktobri: Aģenskalnā uš Lehgerlaufuma šapulžejās ap 60.000 žilw. Nahkošchā deenā bija mitinšč uš Grihšinkalna ar wišmas 100.000 dalibnēeku (wiša Riga!). Pirmo reiš š.-d. ušstahjās legali. Bija ištahditas listes, kur peerakštitees partijā. Peerakštijās **dešmiti tuhštōšchi** (40.000) kandidatos. Wiša ejošchā nelegalā literatura tika išpahrdota weenā deenā. Šsnahza „Deenas Lapa“, ka š.-d. legals laikraksts. Pirmo reiš Riga dširdeja atklahti un „likumigi“ brihwu wahrdū. Mitini nolehma peelaišt tikai laikrakstus, kas drukati beš žensuras „Dūna Zeitung“ un „Rigas awiži“ (Š. Weinberga) plehša un boifoteja. 21.-mā notifās leeli mitini, bet jau organišeti pehž arodeem; špreeda par **arodbeedribu dibinašchanu** un šahka tās dibinat. Tikai pehž politiško amnestiešchanas 24. okt. Rīgā streiks beidsjās. **Atklahta kontrerevoluzija**. Uš 23. okt. Maškawas preekščpilšehatā bija pašludinats „šchihdu grantinšč“. Š. d. organišazijas dewa noteiftu atšparu, pee kam gan zeeta 40 žilweku, bet grantinšč otrā deenā išbeidsjās. Uš laukeem uš mitineem šchahwa baronu bandas un patrulas. Šeradās wišpahre haumas par „melnās šotnas“ tuwošchanos un lauki šahka brunotees.

Revoluzijas išpild- („rihžibas“) komitejas. Tā aktiwa žihna pret waru, kas parahdijās polizistu un žitadu aiššargu atbrunošchanā, wišu žara waras simbolu išnihžinašchanā, waldbibas eestahšču šlehgschanā u. t. t. dabiški noweda pee jautajuma par **pagaidu waldbibas waru**. Wišafat jautajums nostahjās uš laukeem, kur ne-

bija s.-d. komiteju, kuras pilsehtās, kopā ar s.-d. iebūvnieku preekšč-
stahveem-īstrahdneekēm, bija ta pagaidu vara. Uj laukeem to wehl
nebija. S.-d. eeradas tā fakot „weefos“. Dtrup zara wara uj
laukeem pastahweja weenigi karaspehta apšardšibā, bet tas bija i-
fakšits maseem pulzineem pa muišam, lai fargatu baronus un
wiru ihpašchumu. Bet pagasta nowados wezās melnšimtneezifās
pag. waldes bija gan dragatas, bet wehl pastahweja. Kopšch 1917. g.
oktobra šahčas **rewoluzionaras wehleščhanas** uj demokratiskeem pa-
mateem (wispahrejas, teefčas, weenlihdsigas un aifklahtas wehle-
ščhanas); wehleja pag. rihzibas komitejas. Šhis fakts ir weens
no wisfwarigafakeem momenteem Latwijas rewoluzijā.

Wajadšiba ijbihdijas dabifki. To isweda dšihwē pilnigi organizēti.
Jau 2. un 18. augustā „Zihna“ paškaidro eestahšču aktiwa boifota
nosihmi, kā eepreekščejo šoli uj brunotu šazelschanos. „Wispirims
jadeforganisē wezee pašchwaldibas organi, tad rasees wifem teefme
wehletees un zelt jaunus“. Ušfaukums oktobrī ušajzina nepeedali-
tees wezo pag. organu pahrwehleščhanā. Pagasta waldes bija špee-
stas preekščlaimam atšazitees, daschahrt to ijdarija wišs aprinkis
ušreis (peem. Dobeles aprinkis 14. now.). Palasifim, kā to aprat-
sta ofizialais waldibas šinojums: „Agitatori eeradas no ahrpufes,
pa leelakai dalai no Rigas un isrihfoja mitinus, kuros ušajzinaja
eewehlet rihzibas komitejas un pag. teefneščus. Wehleščhanu weeta
bija parasti pagastanamš waj škola... Atbraukufšchee agitatori drihi
atstahja pagastu, beeschi pat nenogaidijufchi wehleščhanu beigās.“

Tā tad ofiziali atšina, ka wehleščhanas notika gan uj **partijas**
inziatiwi, bet ka tās notika **neatkarigi**. Interesantas ir šinas par
to, zif bija pawifam rihzibas komiteju, ko šneedi poliz. dep. fastah-
ditais šaraksis. Pehz šchim šinam Widsemes Latwijā bija: Rigas
aprinki 40 (no 48 pag.), Walmeeas — 51, Žehju. — 25 (zihpari
bes runas par šemu), Walfas — 40. Tā tad Widsemes Latwijā —
156 komitejas. Kurfemē pawifam, pehz tām pat šinam, bija 190
komitejas; wiswairaf Dobeles (29), un Aifpufes (27) apr. Wis-
masaf Jlukstes apr. Te pagastu nowadi ir masaki, bet komiteju %
ir augstaks.

Pirmā rihzibas komiteja, pehz šchām šinam, bija eezelta Kur-
semē (Dundagā) 26. okt., Widsēmē 1. now. (Aifkraulē), pehdejās
wehleščhanas bijufčas Balangā, 30. dez., kad wifur jau plosijās
šodu ekspedizijas. Pehdejā komiteja šlehgta Widsēmē 13. janwari.

Ofizialais šinojums šewifšchi atšihmē, ka wejelā rindā pag. ee-
wehletas **ari šeweetes**, daschās weetas pat 2—3. Apšfats min 4
tahdus pagastus, pateesibā to bija daudš daudš wairaf.

Ofizials apšfats azim redšot fastahdits no kahda wahzu kalpa
pehz jauno (1906. g.) reakzionaro pag. walschu šinam. Tās ir ten-
denziosi apgaifmotas, bet to teefu jo interesantakas tagad. Kahds
bija komiteju ufdewums pehz šchi apškata?

„1. Šrihfoja daudšfaktiligus mitinus wehleščhanam un zitu
jautajumu isšchirščhanai, kuros rewoluzionaras runas šagatawoja
— laudis uj aktiwu ufstahščhanos.“

2. Atnehma likumigām waldem atflehgas un naudas, beešcht ar waru, weenmehar ar draudu.

3. Wezos amativihrus pašludinaja par atzelteem.

4. Nehma nodoklus un isdewa pag. naudas.

5. Paštahwigs isdewums ir alga školotajam un pabalsts nabageem, t. i. isdewumi, ar ko pirkt balfis (!). Reti kad nem algu rihzibas komiteju lozekli pašči.

6. Wahza naudu eerotšču eegahdašhanai.

7. Birka eerotščus.

8. Sidarija eerotšču laupišchanas no muiščam, muišču meščjargeem, meščfunggeem, šaimneekgeem un polizistgeem.

9. Organiseja un apbrunoja pagastā miliziju.

10. Mišflehdja frogus un walsts šchnabja noliktawas.

11. Komiteja weetam nehma uš ņewi muišču pahrwaldišchanu (peem. Rastranē);

12. No meščgeem atlahwa pahrdot malku titai ar komitejas šian.

13. Geweda pag. waldēs telefonu.

14. Komiteju dibinatās pag. teejas taišija špreedumus un tos išpildija."

Šuterejanti wehl palajit šhini pahrškata dāščus atšewiščklus komiteju lehmumus: 1) **Doles pag.** — atlaist uradniku un išwehlet miliziju no 50 zilw.; eezelt wišam leetam šawu teefu, kas lai teefā uš šawas waras pamata, nepecturotees pee (zara) likumeem; wišas darišchanas west latw. walodā; rentes naudas un nodoklus nemakšat. Ša nahtu represijas, turetees pretim ar eerotščeem rofās.

2. **Olaines pag.** — nemt par 50 kap. no wihreešča un 25 kap. no ņeewetes preeščš eerotščeem paščaiššardšibai; iššneegt pabalstu pag. nabageem un algu školotajeem u. t. t.

3. **Leelwahrdes pag.** — pahrtraukt ikweenu šakaru ar birotatišfajām eestahdem, kamehr nebuš šašaukta **Walsts fatwersmes šapulze** uš wišpahrejas, weenlihdšigas, teeščas un atklahtas balfoščanas pamateem; lai nokahrtotu **Baltijas šaimneeziškos** jautajumos šajaukt **Rigā Baltijas šacimu** uš tahdeem pat demokratišgeem pamateem; atšwabinat wišus politiškos eeslobšitos beš išščiribas, atzelt fara šahwofli un paštiprinato aiššardšibu, nemakšat nodoklus, školu un nabagu ušturedžšanai eewehlet padomi no 11 zilwekeem, nodot meščus weetejās paščwaldibas pahršina u. t. t. „Škweens, kas neišpildis augšča minetos noteikumus, tiks pašludinats par tautas teefibu nodemeju“.

4. **Siguldas pag.** — (beš jau minetām prašibam) neeet bašnizā, nemakšat mahžitajam nodoklus un likt preeščā mahžitajam atšacht amatu; šlehgat weetejo monopokku, frogu un weešnižu“.

No wiša ta pahrškats taiša šlehdšgeenu ša komitejas: 1) neatšihst nedš deewu nedš kahdu zilweku autoritati; 2) atšihst par nepeezeičhamu išnihdzinat wezās walsts eestahdes; 3) ščim noluhštam wajaga eerotščus, kas jaecagħda waj janolaupa; 4) organiset un apbrunot walsts miliziju; 5) pret represiwgeem šoleem dot apbrunotu

atšparu; 6) stahjās spehtā terors, jo peenem lehmumu, ka jaatsihst par nodewejeem wiši tee, kas neatšihst pag. šapulšču nolehmumus, furi peenemti pirmo 4 punktu garā.

Ja atmetam wišus pol. departamenta pahrškata tendenziosos prahtojumus, mehš dabujam noteiktu un ofizialu apleezinajumu, ka mums ir dariššanas ar rewoluzionareem dikturas organeem, kas neatšihst nedš zara likumus, nedš zara waras eestahdes.

Nowembra šahumā išanža (35.000 eksemplaros) L. š.-d. šir. partijas Ž. K. uššantums „wišem jemneekem“, kurā lašam: „Šau daudšos pagastos notikuščas un noteek — jaunās wehleščanas, kur peedalas wiši pilngadigi pag. lozekki, pee kam wežās pag. walbes paščas labprahtigi atkahrpjas un nodod wišas dariššanas jauneuwehleto uštizibas wišru rokās... Katra jauna eestahde, ko isdošees radit pa šcho laifu, buhs eefarota jeme, furu wairs nekahda wara newarēs atraut... Ir jaorganisejas, ir jabruņojas un pehž tautas pašchwaldibas prašibam japahrgroša wiša weetejā dšihwe, isnihižinot wišus šakarūs ar wezo waldibu... Tā šchi pag. pašchwaldiba buhs... „1) pag. pilna šapulze un 2) rihžibas komiteja... Rihžibas komitejas lozekkus eewehl šamehtrā ar pag. eedšihwotaju škaitu, no it 200 weenu, bet ne majat, tā 5... Otra augštaka pašchwaldibas weeniba Latwijā ir aprinkis... Wišaugštakā pašchwaldibas weeniba buhtu gubernā, waj wiša Latwijā, bet šchi weeniba nebuhš tik drihi iskopjama, tā aprinku pašchwaldiba. Šikai tad pehdejās wišos aprinkos buhs organisejuščas, warēs šanahšt aprinku delegati no latweešču Wiššemes, Kuršemes un warbuht wehl Inšlantijas (Latgales), kas nodibinatu augštako pašchwaldibu. Šchi rewoluzionarā pašchwaldiba, nodibinajuse neatkaribu no adminištrazijas un panahtuše kopigi ar žitām Kreewijas rewoluzionarām partijām Wiškreewijas šatweršmes šapulzes šanahščšanu, šašauts ari weetejās pašchwaldibas šatweršmes šapulži, kura tad pehž beigtas žihnas nodibinas wišu pašchwaldibas šahrtibu wina galigā paleekamā weidā.“

Un teešcham notikās pag. wehleščanas wišur. Šahka nodibinatees ari aprinku komitejas (peem. manā preekščā ir Šuldigas apr. Komitejas lehmumi). Bet ahtrak nekā žereja, šanahža Wišlatwijas pag. kongrešs.

Waldibas šamatās šemneezibai. Šcho šašautščšanu paahtrinaja pate waldiba. 2. now. toreisejais Roknešes pag. rakštweidis b. Šroders dabuja no „liberala“, jemneeku leetu komištara un weetejā muiššneeka knaja Šrapotkina telegramu, lai eerodotees 3. now. ar šawu pag. wežako, ta weeneeku un Webru pag. preekščštahweem Rīgā pee Wiššemes gubernatora. Mešinadams, kas par leetu, b. Šroders un isaižinatee tahdā pat šahrtā žitu pagastu delegati eeradās Rīgā, kur dabuja šinat, ka te bija „išlihguma“ noluhki. „Gubernators wehlotees wiņu padomu, kā nomeerinat laušču ušbudinatos prahtus.“ Kad šapulzejuščeš atbildeja, ka wiņi neešot špehjušchi apšpreešt jautajumu, wiņeem atlahwa eepreekšč apšpreeštees. Ašpree-de notika un pag. preekščštahwi isštrahdaja (ne weenbalšigi) 13

reformu punktus: „par isaehnuma stahwokka atzelschanu, par semu. klauschu atzelschanu, nodokleem, par basnizu, par patronata teesibu un nuischneeku privilegiju atzelschanu wispahrigi, weetejo paschwaldibu un winu pahrwelheschanu us dem. wehleschanu pamata bes jebka apstiprinašchanas u. t. t.“ Sapulzejuschees iswehleja pagaidu „komiteju“ is 8 lozekleem sem Krodera preekšschedes, kas lai šapahktu materialus un šafauktu wifas Latwijas pag. delegatu kongresu. Us eesneegtam prasibam gubernators atbildejis, ka daschas winšch warot ispildit pats, zitam wajagot likumdeweja isšchiršchanas. Atbilde šchita meermihliga. Gubernatoram eesneedša pat komitejas lozeklu wahrdis. Komiteja nolehma šafaukt kongresu us 19. un 20. now., pasiaoja par to gubernatoram un aishrauzā. Deenas šahrtiba bija: wispahrejais politiskais stahwoklis un weetejas paschwaldibas jautajums.

Bet tani pat 3. now. gubernators šuhtija telegramu us Leningradu, ka jaewedot karastahwoklis, jo tauta atzelot weetejos pag. amatwihrus un gribot atdalitees no Kreewijas; reisē tas aishrauda ari ka kandidatu par gen. gubernatoru baronu — generali Poppenu. Šcho telegramu usšehra partijas beedri telegrafā agrak, nekā ta aishghja us Peterpili un ta, isfludinata D. Lapā, šazehla leelu ihgnumu.

Birmais tautskolotaju kongress šanahza 10. now. Tolaiš tautskolotaji bija sem š.-d. karoga. Šanahza ap 1000 zilwefu. Tee apšpreeda jaunū skolās programu un nolehma šawu solidaritati ar L. š.-d. partiju. Raškoschajam kongresam bija janoteekas 27. dez., bet tas wairs nešanahza. Skolotajus šahka wajat un warbuht neweens tautas šlahnis Latwijā naw til daudš zeetis, ka tautskolotaji.

Birmais Latwijas pag. deputatu kongress šanahza, ka šafaukts. Gubernators isturejās mekuligi un reisē šafupastaligi; lifa zekā wifadus šchehrschlus, bet delegati tomehr šanahza un us gubernatora usaizinajumu šuhtit deputaziju pee wina atteizās no ta. Par presidiju eewehleja 3 š.-d.: no Widsjemes Kroderi, no Kursjemes — Brigaderi, no Rigas — J. Afari. Šaeima nolehma jaunās pag. waldes šaukt par „rihžibas komitejam, jo tās ispildis pag. wispahrejo šapulšchu instruzijas“. (Tā tad buhtu pareišaki — ispildu komitejas). Kongress peenehma šchahdu resoluziju:

„Datweešchu paschwaldibas aishstahwu šapulze atjihšt, ka katrā pagastā, kur tas wehl naw notizis, jafafauz pilnas pagasta šapulzes, peedalotees wiseem pilngadigeem (no 20 g. šahkot) pagasta eedšiwotajeem, kuri pagastā nodarbojas, ka wihreescheem, tā šeeweetem. Pilnām šapulzem: 1) jaleek preekščā lihdišchinejam pagasta waldem atteiktees un ja winaš to nedara, jaatzek; 2) pehž tam šchim šapulzem jaewehl pagasta rihžibas komiteja, kuras lozeklu šfaitu, wimaš peezi, noteiz pilna šapulze, šamehrā ar pagasta eedšiwotaju šfaitu; 3) pilna šapulze pahrwehl pagasta teeju, kurai usdod špreest pehž labatās firdsapinaš, neturotees pehž wezeem likumeem un administrazijas pawehlem; 4) pilna šapulze isdod ispildamos noteikumus šabeedribai un instruzijas, ka rihkotees pagasta komitejai

un pagasta teejai; 5) nahkamā pilnā šapulze war rihzibas komiteju un teeju pahrwehlet; 6) eewehlet delegatus wispahrejai Latweeschu pašchwaldibas delegatu šapulzei.

Rihzibas komiteja 1) nedrihft stahwet nekahdā fakarā ar wal-dibu un tās eeredneem (kā ari ar mezām pagasta waldem), nedrihfti ispidit wiinu pawehles, ihpašchi jihmejotees uš šaldatu, kafaku, dra-guanu un polizijas eerednu wešchanu un ušturešchanu; 2) neatfihft pafes; 3) šanem no bijušchās pagasta waldes pagasta naudas un ihpašchunus (bij. pag. waldem jaleef preefšchā wisdrihšakā laikā išanemt šawus kapitalus no bankam, ihpašchi no wahzu bankam); 4) isdala pagasta nodoklus pehz eedšihwotaju eenahfumeem un ee-wahz tos; 5) algo školotajus un rakstwedi, kā ari komitejas lozek-lus; 6) apgahdā nabagus; 7) usrauga školu, turā jaewed mahzibas pehz jaunās programās; 8) ruhpejas, lai weeteji mešchi netiktu is-poftiti, iziristi no muišchneefem; 9) gahdā, lai frogi, monopola bo-dis, bruhšchi un degwihna dedsinatawas, furu šlehgšchanu pilnās šapulzes nolehmušchās, teešcham tiktu aifšlehgti (pee kam pašchwal-di-bas aifstahwu šapulze atfihft, ka wiši lauku frogi beš kaweschanaš šlehšfami un peelaujami tikai ar ikreifeju pagasta pilnu šapulšchū špreedumu); 10) jafafauz pilnās šapulzes, japeenem šinajumi un preefšchlikumi no pagasta eedšihwotajeem, pilna šapulze jafafauz, ja 20 pagasta eedšihwotaji to peeprafa un usdod apšpreešchanaš preefšch-netus; 11) rihzibas komitejai jagahdā par to, ka kalpu stahwoflis muišchās un semneeku mahjās tiktu ušlabots, pee kam muišchneeki un šaimneeki ispiditu wišas kalpu dibinatās prasibas; 12) ja mui-ichneeki atlaistu kalpus un atstahtu muišchās neapštrahdataš, tad kalpeem ir jaenem tahdu muišchu jeme, ta jaapštrahdā un japahr-walda, pee kam rihzibas komitejai šchee zenteeni japabalsta, jawada un jagahdā par sehflu; 13) ja administracija usbruhš pagasta lo-zeekem, peem., tos arefšē, tad rihzibas komitejai ir rofu rokās ar wišu pagasta šabeedribu tahdi usbrukumi jaatraida un arefšeteē ja-atšwabina; 14) kamehr muišchās nepeedalas pee pagastu nastam un nodokleem, tā ka nodokli jamaškā tikai semneekeem, tad nemakfat muišchneefem rentes, nedš zitus nodoklus, kā riteršchafšes, dešetinu un kredites naudas, bašnižās nōdewas, šeezinus u. š.; neatfihft muišchneeku fahrtas preefšchrozibas, kā šwejas un medibu teešibas; rentes šafari starp semneekeem un šaimneekeem nokahrtojami ar rihzibas komitejas widutajibu; 15) rihzibas komitejai jagahdā par pagasta pašchafšardsšibu, it ihpašchi pret administraciju un huliga-neem (šagleem, laupitajeem u. t. t.). Šapehz wišām rihzibas komite-jam jastahjas fakarā neween šawā starpā, bet ari ar pašchwaldibas aifstahwu šapulzē eewehleto zentralbiroju Rigā. Šchi biroja us-dewums ir šafinatees ar pagasta rihzibas komitejam, šefot semneeku fuštibai škreemijā un, ja atfihft par wajadsigu, stahtees fakarā ar freewu semneeku šaweenibu, kā ari isštrahdat šihfaki rihzibas pro-gramu pagastu pašchwaldibai, gahdat par tautas aifšardsšibas lih-djeekem un šafaukt wajadsšibas brihdi pagastu delegatu šapulzes; 16) rihzibas komitejas ir tikai pagaidu eestahde, furas mehrkis ap-

meerinat pagastu wissteidsamafās wjadjsibas lihds tam laikam, tamehr šanahs Kreewijas walts fatwerfmes šapulze. Kad tas buhs iafneegts, zentralbirojs šafauts Rīgā Latweešņu pagastu fatwerfmes šapulzi, kura ištahdās galigu paššwaldibas projektu un ištahdās jemes jautajumu šafkanā ar kalpu štškiras pateesām wjadjsibam. Pehz tam ištweedis meetejās paššwaldibas eestahšņu wehleschanas uš peenemtā projekta pamateem un rihzibas komitejās nodos wišas darišchanas jauneewehletām eestahdem. Pilnām pagasta šapulzem jateef šafauktām un rihzibas komitejam eewehletam wehlelais lihds 10. dezembrim.

Peesihme: Paššwaldibas aistahwju šapulze ištahdroja buht šofidara ar tautštlotaju šaweenu un tās biroja darbiu.

Pehz tam kongrešs pahrgahja uš šaimneezištņu jautajumu apšpreeššanu, wispirms par šemneeku kreditu. Te wisšpilgtal parahdijās kongreša šemneezištšais rakšturs. Interešanti te atšihmet, ka tani pat laikā, kad kongrešs nolemj aistleegt rihzibas komitejam itahtees šafarā ar waldibas eestahdem, kongrešs pats pilnwaro delegatus west šarunas ar šem. leetu komišaru kn. Šrapotkini deht pagastu kapitalu ištweišchanas no bankam. Tikai dšelsšzēlu štreibs aistaweja delegaziju eeraštees Šiguldā pee šči komišara.

Zentralbirojs jaunū kongrešu šafaukt nepašpehja, bet birojs pats šawā 8. dez. jehdē peenem daudš noteiktaku uštawtumu, kurā itarp zitu uštod nodibinat miliziju un to apgahdat ar eeroštšēem un muniziju, algot to ne mašak kā ar 50 kap. deenā. „Tani gadijumā, ja tuwtos šarapulki pahrak leelā štaitā, neelaištees kaujā, bet west partišanu zihnu.“ „Wišēem lihdslekeem jatrauzē šarapšēka kustiibu.“ „Kur muišhās naw breešnu darbu un naw šafaku waj wispahri šarapulku, kur pat to naw bijis, nededsinat ehkas, jo pilu nodedšinašchana kā mehrkis pats par šemi, kā prinziņa leeta naw atšihstama. Šapat ne dedšinašchana aij atreebības eemesleem.“

Interešanta ir uštawtumā weeta par agraratteezibam: „Šais muišhās, kuras no ihpaššneekēem atštahtas, pilna šapulze eewehl pahrišini, kas šefotu pahrwaldneeku darbiba, štatotees uš to, ka kalpi dabu algr un pagastis nodoklus. Šemako darba ušraugus eewehl kalpi pašči. Kur naw naušas, ar šo kalpus algot un šamafšat pag. nodoklus, tur rihzibas komiteja ištuhtrupe tikdaudš no muiščas kustiama ihpašchuma, lai nepeezeēšchamos ištewumus šegtu... Dalit muišhu šemi un ištod pa gabaleem naw peešaujams: tas rada tikai jušas, kad šemi grib neween tee kalpi, kuri pašchlail muišhā dšihwo, bet ari tee, kuri agrat dšihwojušči un to pašču grib dašči pilšehtās aistgahjušchee šabritu štahdneeki. Šagahdā tikai lai wišas preeštšrozibas, šo baudija muišhu šeme, křistu, lai muišhneeki nebuhtu zite nefas, kā gruntneeki, šemes ihpaššneeki. Priwatihpašchums uš šemi tuwafā nahšotnē naw ištihzinams^{*)}. Pa dalai štini pantā redšama Latwijās ihpatniba (leelais štaitis bešsemneeku), kur nenotika rewoluzijas laikā muišhu ištawpišchana, kā Kreewijā, un kur kalpi

*) Wiš paštrihpojumi wispahri mani, lai uštwehrtu interešantafās weetas no mušhu weedokla. Š. Št.

nehma muiščas ņavā kopapstrahdajchanā. Bet reišē rezoluzija norahda ari uš to laiku lošungu un jo ihpašči šchis rezoluzijas šozdemokratifko raksturu.

- Waj kongrešs un viņa zentralbirojs bija pagaidwaldiba jeb **wis-pahri waras zentralorgans**? Generalgubernatora pahrškatš raksta teešči: „Kongrešs kļuwa itkā par pagaidu waldibu.“ Protams, ka wehl ne! Wiņšch bija tikai pagastu, t. i. lauku representants. Bet beš rinas tas bija dubultwaras laikmets. Wežā wara wehl, atbalstotes uš brunoto spēktu, turejās; bet viņa wedās nedrošči un nolaidīgi: drihš weda ņarunas ar revoluzionareem un melkuligi apšolija peefahptees, drihš atkal šlehpās un nesinaja pate, ko darit. Bet kas bija pateesi jaunā wara? Zafaka, ka Partija, tās B. K. Šcho B. K. beeshči ņajauz ar F. K. (Federatīwkomiteju) Rīgā, kurā iščhkiroščais wahrds peedereja ari Latw. s.-d. str. partijai, bet kurā wehl eegahja ebreju „Bunds“, leišči, igauņi, wahzeeshči, tikai ne kreewi, nedš leelineeki, nedš mašineeki. Leepajā turpretim pastahweja wišu organifaziju **Apweenotā Komiteja**. Wišadā šinā i kongrešs i Zentralbirojs, kā ari lauku rihzibas komitejas bija sem Partijas teeščas hegemonijas.

Dubultwara Rīgā turpinajās. Wehs lašam generalgubernatora šinojumā: „Nā wišur, tā ari te, puhlis, gribot atšwabinatees no weenas — wežās waras, rada šew zitu — jaunu waru. Starpiba eeshch tam, ka pešhejā neatšina nedš likumus, nedš ņabeedriškos apstahklus (?), nedš jeb ka teešibas, bet tikai ņawu patwalibu un pašainueešem uš ihrem no strahdneekšem un inteligentem, F. K. ne ween wadija streikus fabrikās, pastā, telegrafā un dšellszelos, bet ņagrahba rofās ari wišu apstahjuščos administratiwo maščinuu. Wina aišleedša tirgotees, braukt ar fuhrmaneem, konfišzeja naudas un išdewa obligatorifkus noteikumus, kureem nepadotees neweens neušdroščinajās.“ „Wadot administratiwo aparatu, peem. eelaš apšargajot ar ņawām patrolam, un starp zitu noteizot takšes namšainueešem uš ihrem no strahdneekšem un inteligentem. F. K. špreeda ari teešu, aiššlehtās waldibas teeščas weetā, pee kam eezehla pat aištahwjuš apšuhdšeteem“. „Lit leels bija prahtu apstulbinajums par šcho waru (обаяние власти), ka pat likumigās waldibas **agenti atradās šchis komitejas hipnošā**.“ „Šdeenas peenahza pee waras eestahdem delegazijas no daščhadeem mitineem un ņapulzem. ņapabrihņas, lai neteiktu štarbaku wahrdu, kadehl waras wihi, kā peem., **generals Bekmans** (Kurš. generalgubernators) peenehma šchis deputazijas un tās ušflaušija, bet newis tās weenkahrišči apzeetinaja un eebahša zeetumā“. ņadomā gan, ka šchee gubernatori un generalgubernatori 1905. g. labak šinaja, kadehl —, nekā 1907. g. Rīgas generalgubernatora takščeli.

Bet tā leeta — ar F. K. obligatorifkeem noteikumeem bija teeščam tā. Manā preeščhā ir wejela rinda tahdu drukatu pašludinajumu, kas no eedšihwotajeem tika kahrtīgi išpilditi. Peem. 26./XI.—05.: aišleegums zenas pazelt uš pahrtikas weelam pa streiku laiku; aišleegums šleht namu wahrtus, jeb šleht weikalus. 6. dez.

atleekot wispahrejo jautajumu par ihrem lihds Satveršmes šapulzei, pa pol. streiku deenam ihres nemakfat u. t. t. Uš laukeem bija waras jautajums wehl noteiktaks par labu rewoluzijai. Un tašlat mehš redšefim, ka pat gubernatori un baroni štahjas šarunās ar Partijas B. A. Bet weenotas rewol. zentralwaldes wehl nebija; parahdijās šinama diwatiba (duališms) pašhā rewoluzijā.

Pilšehtu proletariata organišehanās. Jau 90-tos gados Rīgā bija leelas legalas strahdneeku beedribas; tās bija palihdšibas beedribas, behru kafes u. t. l., kurām bija tuhft. un weenai pat waj 10000 (Pawafara b.) beedru. Tām bija šawi beedribu nami un tās legalā markšima laikā špehleja leelu lomu, jo tur notikās legalās šapulzes (peem., jautajumu wafari). Loreij radās doma dibinat legalu streiku kafi, bet nodomu išjauza waldiba. Tā arodbeedribu nebija lihds 1905. g. Par tām runat šahka auguštā; trešhajā „brihwibu deenā“ špreeda tās dibinat un drihs weena pehz otras nodibinajās. Wispirms šihkas. Pirmā leela un noteikti rewoluzionara arodbeedriba bija metalištu, ko nodibinaja 12-ajā brihwibu deenā, ar rewoluzionarām dšeesmam, eemakšajot 500 rbl. partijas kafē u. t. t. Rīgā tā nodibinajās 10 arodbeedribu ar apm. 15,000 beedru. Leepajā bija 5000 arodbeedribu lozekku, bija tahdas ari Želgawā, Wentšpili, Kuldigā. Winas faktišti aišflehdja eestahjušes reakzija. **Strahdneeku padomju Rīgā nebija.** Tās atšina par leetam, jo noteizeja wahrds bija tik štiprai weenai partijai, ka Latv. š.-d. str. partija, kas par strahdneeku preekšštahweem uštahdija fabriku š.-d. šahuhniu preekšštahwjuš.

Diwdabiba (duališms) lauku un pilšehtu rewoluzijā Latwijā tagad ir weegli šaprotama, jo muhšu preekšhā ir b. Zenina klasiške paškaidrojumi par štarpibu štarp lauku (šemneeku) un pilšehtu buršahujiftām rewoluzijam. Pirmā (lauku) štahda šew par mehrki maksimalprogramu, pilnigi išnihzinat šemes leelihpašchumu, ja ne wispahri privatihpašchuma teešibu uš šemi. Otrā — pilšehtā, apmeerinas ar minimal-, politiškam prašibam. Atgahdinašimees kā tās leetas norišinajās Latwijā 1905. g. Rewoluzija eejahkas pilšehtās no proletariata widus un šem wina hegemonijas. Uš laukeem ta pahragahja ari šem proletariata hegemonijas, bet ne uš reiš. Žebruari eejahkās mašo rentneeku kustiiba Rīgas aptahrtnē, tad nahza pawafari atšewišchu muišchu kalpu streiki un šemneeku petiziju šampana, maijā basnizu demonstrazijas, julijā leelee lauku streiki ar šaimneeku peedališchanos demonstrazijās, kas pahreet partišanu zihnā. Jau oktobrī — nowembrī nodibinas lauku waras eestahdes, kas išdeu baronus no muišham un pahreet brunotā šazelšchanā. Tai ir pat šawa „zentralwara“ — šemneeku kongrešs un birojs. Un pilšehtu proletariats? Tas tikai okt. šahš organiseetes arodbeedribās un dezembrī špreeš par pilšehtas waras eestahdem. Kreewijā, atminat, leeta bija zitaba: papreekšhu pilšehtu rewoluzija nogahja lihds strahdneeku padomem un brunotai šazelšchanai 1905. g. un tikai 1906. g., jau par wehlu, ušleesmoja lauku rewoluzija.

Tā tad Latvijā faktiski revolūzija aizgājja tahtak, nekā programā. Muišņeeki jau bija padzihti, bet semņeeku waras resolūzija apstiprināja viņu sfaidri kapitalistiskās tiesības un semi. Tolak doma, ka privatizpāšchuma atzelschana un semi ir burščujiskās revolūzijas izweščana lihds beigam, kā to wehla b. Lenins mahzija un Marška wahrdu pamata, bija šwešča, kā ta ir šwešča lihds šchabaltai deenai sozialdemokratijai wispahri. To wiju mehš neapratām wehl 1905. g. To daudsi wehl neaprot tagad, kad tee isplehšch rofas pabr Latwijas 1905. g. un runa waj nu par klasiski-semņeeki, jeb par sfaidri proletarisku revolūziju. Ta bija weena un otra. Tahds bija 1905. g. dualisms (diwdabiba) Latwijā.

Kungu piku dedsināschana bija jauna senzacija no Latwijas. Ofijialais waldības pahrskats raksta, ka šchi dedsināschana Widsemē, kā ari Kursesē „Kuwuse par nekad nepeedsihwotu parahdibu“. „Widsemē nodedsinatas muišchas ehkas: Rigas apriņki 69 (no pawišam 130), Walmeeras apr.—20, Zehju—60, Waltas—34“. Pawišam Widsemes Latwijā 183. Kursesē pawišam 229*). Wiswairak Wisputeš apr. 51, Talsu — 42, Ruldigas — 46, Tufuma — 24. Es šchos sfaitlus neesu pehtiņis, war buht un laikam tee ir leelaki, nekā ihstenibā, jo pahrskata noluhks ir dabut „aisnehmumu“**). Bats ofijialais pahrskats peesihmē, ka „tas ejot isfkaidrojams ar leelo semņeeku eenaidu pret šameem muišņeekseem, kuru mantības semņeeki tihkojuschki par wiju waru isnihzinat.“ Starp zitu tur šuhdsjas, ka „isnihzinatas eerotšchu un mahkšlas darbu kolekzijās“ (labs šakopojums!). Bet ja eewehro, ka pilis dedsināja warasti tikai tur, kur bija karaspehks un ihpāšchas šwehrestības, tad sfaitli dod labu leezibu. Par daschām pilim daschi (peem. b. Kroders par Strihwereem) isteiz domas, ka pašchi fungi tās nodedsinajuschki. Bet japeesihmē, ka jau Š. Engels issteizas par Zriju, ka dedsināschana ir semņeeku revolūzijas ihpatniba. Salihdsini ari frantšchu leelo revolūziju.

Tautas mihkštšchauliba, kad ta uswarejuse, ir loti parasta leeta. Uswarejuschee revoluzionari labpraht apšchello šawus uswaretos pretineekus. Bet tad nahk pretspars un bijuschee uswaretee asinaini atreehji šcho — apšchelloschanu. Tas tā bija ari 1905. g. Latwijā. Par to ir ne mašums peemehru. Revoluzionarā tauta „dahwa dšihwibu“ Salās muišchas šwehram — muišchfungam Weirim. Stameres baronu Wolšu, noteesā par diwtahrteju politisku fleptawibu šwinigi „israidit no pagasta robescham.“ Zrlawā ar apzeetinateem muišņeekseem, ko waino par š.-d. partijas sehgeku šawtiqū wilstochanu, apeetas tik mihligi, ka pat ahrstu ataižina nerwosajām baro-

*) Wīdā Latwijā tas istaija 412. Salihdsināschanas dehl atminesimees, kā wīdā Wahzijas leelajā „semņeeku karā“ 400 g. atpakał tika nodedsinatas 1000 pilis.

**) No šcheem aisnehmumeem muišņeeki dasinu isdemuwšchi lepna nodedsinato piku albuma isdoščanai; piku atjaunošchanai no šchim sumam naw isleetots ne rublis.

neetem. Un jo ſewiſchki jamin Kofneſes-Deelwahrdes gadijums, fur 36 apzeetinati baroni un to deenderi top apſchehlotti no paſchas partijas B. R.

30. nomembri ſ.-d.-ſkās „Deenas Lapas“ redakzijā peenahza zaur Kofneſes militiſchu preekſchſtahwi Broſowiki (kā wehlat peerahdits, promofatoru) ſchahdas 2 wehstulu kopijas, kuras gan bija nodrukatas 1907. g. Str. kalendari, bet kā wehsturisks dokuments wehl reis janodruka:

Augſti zeenits landrata ſgs!

Atlaujāt, ka ar wiſleelako ſtubu un ſteigu Jums ſinaju par ſchejeenes ſtahwofli. Scheit Deelwahrde wangneezibā:

v. Sivers kōse no Strihwereem, Reni Sivers, Edda Sivers, Arnolds Sivers, Natalija Haujmann, guvernante, Joſefs Meijers, ſkolotajs, Jng. Mikwiſch, audſchu meita, Helene Kornblatt, ſaimneeze, v. Peterſon kōse, maſā Scheinogel, 2 g. weza un 2 v. Peterſon kōses deeneſtmeitas.

Schee wiſi ir pee ſawa zaurlauſchanaš mehginajuma ij Strihwereem kopā ar draguneem areſteti. Draguni pa daſai padewiſchees, pa daſai apſchauti un iſmukuſchi. Kopā ar damam ſawangoti Scheinogela ſgs ar kōsi, Peterſons, Maſjimowitſchs, Lōwis, Maidels, Richters, Mechmerſchans, Landsbergs, Tranſehe no Bebru muiſchas lihdi ar gaſpaſchu, Wittrichs un Hettmers — Strihwermuiſchas gehgeri, ſulainis Karlis Gauls ari ſawangoti un uſ Kofneſi nojuhtiti. Par winu likteni nekās tablat naw ſinams. Beſ tam ſcheit atrodas manas abas mahſas, Eliſabete un Anna v. Wulf un es, kā ari muhſu radneeks Feliks Rriks. Muhſu ſtahwofli ir tahds, ka mehš nesinam, ko mums nahkoſcha ſtunda neſis. Mums wiſeem ir tikai weena ſpeediga luhgſchana: nejuhtit nekahduš kara pulkus muhſu apſargaiſchanaš aiſbehguſcho weetā; tam buhtu preekſch mums wiſbehdigakās ſekas un tas padaritu muhſu ſtahwofli pawiſam nepaneſamu. Tāpat mehš loti ſpeedigi luhdſam nejuhtit lihdi ſchurpu neweenu no muhſu radineekeem dehl ſarunu weſchanaš. Sarunas waretu weſt Rigā ar Komiteju. Muhſu ſtahwofliš ir loti nopectns un ir nepeezeeſchami wajadſigs, ka muhſu abas luhgſchanaš tiktū eewehrotas. Nekahdu kara ſpehku un nekahdas ſarunas zaur radineekeem. Ja kara ſpehks buhtu iſjuhtits, tad neatlaidigi jaſper ſoli, lai to atkal atſanz.

Luhdſam muhſu Rigas radeem paſinot par mums. Mehš eſam wiſi weſeli, iſnemot ſkolotaju Meieru. Deelwahrdes pili,

29. now. 1905. g.

Arturs v. Wulfs.
Madlene v. Sivers.

Augſti zeenits landmarſchala ſgs!

Behž tam, kad es ar daſcheem kuſtibas madoneem eſmu iſrunajees, eepaſinees ar organifažiju un ar laudim, es turu par neeeſpeh-

jamu no muhfu pufes strahdat pret ŝho kufitibu; muhfu dŝihwibas un muhfu mantas weenigais glahbiuŝ ir iŝlihgĉhana (Einigung—weenoŝĉanas) ar latweeŝu tautu. Wini grib mums atŝtacht muhfu muiŝĉas, tikai tee grib eewest eenahĉumu nodokli, nodemas, weenadu balŝs teefibu un kopigu paŝĉpahrwaldibu bes kahdàm ŝewiŝĉam preeŝĉrozibam. Tas wiŝs, protams, mutiŝki ŝihki janoruna un tadehl es juhs loti luhdsu mums nekawejoŝĉi ŝuhtit ŝĉurp kahdu fungu komitejas apŝardŝibà. Natrà gadijumà es juhs luhdsu tuhlin liŝt atŝaukt no ŝemes wiŝu kara ŝpehtu un atzelt kara ŝtahwoŝli, zitadi nepaliŝs neweena muhfu muiŝĉa weŝela un mehs wiŝi mirŝim; es juhs neatlaidigi luhdu — naw jau tam nekahdas noŝihmes. Draguni ar Sternu pademuŝĉees, tapat ari kaŝaki. Ŝĉeinogels, ziti fungi un es eŝam eeflehgti Rokneŝe un mirŝim tuhlin, tiŝko kara ŝpehts rahdiŝees; tapat Stolls un ziti fungi. Glahbjat ŝemi un muhs wiŝus, zitadi newar neka padarit. Es eŝmu pamatigi pahrleezinajees par wiau wehleŝĉanam un eŝmu tizis tiŝ tahl, ka turu ŝho lauŝĉu kanti. Azumirŝki muhs uŝtur un glahbj Komiteja, jo tauta, aiŝ kara ŝtahwoŝla eeweeŝĉanas Kurŝemè un Widŝemè, wairaf tuhŝtoŝĉos puhlos grib muhs weenkahrŝĉi noŝiŝt. Luhdsu nekawejoŝĉi ŝuhtit tuhlin kahdu fungu muiŝĉneeziŝas (ritterŝĉaftes) wahr-dà ŝarunas weŝt, juhs nedrihŝŝtat ŝĉeit braukt.

Zuhŝu loti padewigais

29. now. 1905. g.

v. Peterŝons.

Pa to laiku Rokneŝe bija gan noŝĉauti ŝewiŝĉki eenihŝtee fon Peterŝons, Maŝŝimowiŝĉs un 3 iŝĉerŝeŝi, furus peh3 b. Prodera wahrdeem, pulziuŝĉ ŝewiŝĉki ŝaniknotu ŝemneeku ar ŝkolotaju Broŝowŝki preeŝĉgalà bija noŝituiŝĉi, neraugot uŝ to, ka ŝolijuiŝĉi neaiŝtiŝt. Bet reiŝe Broŝowŝkim bija iŝdewees iŝdabut no Rokneŝes tautas ŝapulzes atlauju pahrwest apzeetinatos uŝ Leelwahrđi. Broŝowŝkis, ka wehlaŝ iŝrahdiŝas, bija prowofators un par „ihpaŝĉeem pakalpojumeem“ palika ahrpus teetas. Tà tad Broŝowŝkim waja-dŝeja apkaut 5 zilwekus, lai glahbtu pahrejos. Pahrejo glahbiĉhana tatiŝĉu uŝ reiŝ neiŝdewàs, jo Leelwahrđe toŝ aptureja lihđŝ 3. R. preeŝĉŝtahwju atbrauŝĉĉanai.

Iŝlihguma ŝarunas ŝtarp rewoluziju un kontrrewoluziju. Ar wehŝtuku kopiju rokà 3. R. preeŝĉŝtahwji 3. Janŝons-Brauns un A. Buŝĉewiŝs (Ŝwejneekŝ) eefahka ŝarunas ar Widŝemes muiŝĉneeziŝas preeŝĉneeziŝibu. Muiŝĉneeziŝa bija „uŝ wiŝu“ ar meeru. Tà iŝwehleja „wiŝliberalatos“ baronus, Roŝenu un Wolŝu, ka delegatus un iŝlihgums notika. Delegazija iŝ Janŝona-Buŝĉewiza un Roŝena-Wolŝa demàs uŝ Leelwahrđi, fur jau atrada, par iŝbrihneŝĉanos, preeŝĉà wiŝus wangineetus, iŝnemot 5 noŝiŝtos. Weedribas namà notika wehŝturikà Leelwahrđes tautas ŝapulze ar 3. R. preeŝĉŝtahwju runam.

Peh3 tam barons Roŝens, nonehmis zepuri tautas preeŝĉà, nehma wahrđu.

Tas isfai droja, ka uš „Latwijas Sozialdemokratiskās str. partijas“ zentralkomitejas peeprafijumu Widsjemes muišchneezibas fonwents zeturtdeen (1. dez.) nolehmis: 1) spert wišus šolus, lai beš fawefchandās tiktu atzeltš kara stahwoflis un pastiprinatā apšardšiba; 2) Widsjemes muišchneeki nošolas, ka winau*) muišchās turpmaf ne-teef wairs tureti šaldati un ka tee daris wišu, kas ween winau špehja stahw, lai nowehrstu kara špehku suhtišchanu uš lauku apgabaleem; 3) Widsjemes muišchneeki apšolas, ka winau ziltš peederigee tuhlin isstahjas no brihwprahtigā polizijas deenasta.

Beš tam barons Rošens runaja wehl daščus wahrduš par to, ka Widsjemes muišchneezibai jamehgina ar tautu šaprasstees šopejā darbā.

Beigās barons Rošens pašinoja, ka tas no šamas pušes seedo 500 rbl. preefšch pehdejās lauku zihnās kritušcho un eewainoto pabalsta, pee tam uššwerot, ka ta no wina pušes ir tikai labprahtiga artawa, jo „ne ar kadām naudas šumam naw šamafšjami notikufšchee šaudejumi...“

Bet wehlfat? Baroni labprahligi gahja šodu ekspediziju preefšchgalā. Un barons Rošens šehdeja Teešu Palatā, kā šahrtas preefšchšahwis, kad teešaja rewoluzionarus.

58-323
 Rewoluzijas „diwas dwehšeles.“ Šhis šarunas leezina pirm-fahrt, ka partijas Ž. R. atšina par waru augstā riterschapte; otrfahrt, ka rewoluzijai draudeja teefšme išlihgat, šchi jebkuras rewoluzijas šaunafā šlimiba. Un ir wijai šihmigi, kā mehš zentralorganā „Peterburgas Latweeti“ no 18. dez. lašam: „Tee muišchneeki, kureem bijuše duhšcha palikt Baltijā, grib mainit fronti, uššahkt jaunu kursu... Wini šaprot, ka wajaga atteiktees no ta, ko wairs newar ušturet, lai wišpahr wehl ko glahbtu. Un glahbt wehl war ihpaščuma teefšibas, kas preefšch muišchneezibas ir tomehr daudš.“ Ja, ja, — daudš! Un tahlaf: „Dašchi muišchneeki peešahpjas un mekle šafinatees pat ar šoz.-demokrateem (!). Wini ar meeru atteiktees no wišām šahrtas preefšchrozibam, kā patronata, ruhpnenezifku eestahšchu, šwejas, medibas u. z. preefšchrozibam. Wini grib buht ne wairaf, kā leelgruntneeki, šemes ihpaščneeki“. Pehž šentneeku rewoluzijas ušwaras atšahst muišchas par muišchneeku ihpaščumu, tas naw maf. Tas nošihmē Franžijas 4. aug. 1789. jeb drihšaf Pruhšijas 1848. g.

Teeša gan, tanī pat numurā blakus ir zits rakšts ar žitadu tendenzi, proti uššajinot uš lauku kalpu kongreša organifšchanu. Bet šchim 2 dwehšelem reis bij jaščkiras. Patreis to aiškaweja šodu ekspedizijas, bet gadu — diwus wehlfat tas notikās.

Tauta un karafšehks. Wišas š.-dem. partijas no pirmās deenas peegreša wehribu jautajumam, kā eewilkt karafšehku rewoluzijas pušē. Šhpaščhi gruhiti te tas bija nazionalā šastahwa dehl, jo nelatweešchu šareimji, wehl šanifnoti no baronu pušes, bija latweešcheem nelabwehligi. Tatščhu wišpahrejās karafšehka dalas ušstah-

*) Kā redšat, barons pat te ar trihšošam biššem neaišmirkt uššwehrt, ka muišchas ir „winau“. B. St.

jās ne tīf naidīgi, tās ishwairijas no šaduršmem. Ēēpajas mat-rošči jau janwari bija jaatbruno. Bija ari panahkumi zitur. Ustj-Dwinšku fahdu laiku remoluzionari škaitija par šawu, kamehr wal-diba, pateizotees promofazijai, neišjauza organifaziju un nepapildi-naja (Bolderajā) šawu waru ar jauneem pulkeem. Tagad mehs lašam paščas waldibas ofizialā šinojumā:

„Pa to laiku stahwoflis kluwa deesgan nopeetns, jo kara organi-fazija eekluwa Ustj-Dwinškas zeetofšni, kurai remoluzionari kee-greesa šewišķku wehribu un kur šewišķko eerotšchu pulki bija šapri šapropagandeti... Galu galā tīfai Bolderajas fahjneeku bataloni un stingra ušraudšiba par artilerijas minereem un šapeereem no oš-zeeru un zeetofščna šchandarmu komandas pušes, un šald. organi-fazijas zentrowiku — šaldatu aresti nowehrša atšlahtu dumpti un to, ka zeetofšnis buhtu kluwis remoluzionaro rofās.”

Nā es jau teizu, palihgā baroneem šuhtija kafafus un draguuns, furu ofizeeros bija isnehmigi augšs prozents baronu elciēnta. Bet tahdi neleeli pulzini, isfaišiti pa muišam, israhdišās bešpeh-zigi. Behz šaduršmem toš aišweda jeb remoluzionari aišdšina uš pilšehtam. Bet kamehr kara pulki nepahrgahja uš remoluzionaru puši — un tas remoluzijai aprobeshojotees ar weenu nomali uš ilgu laiku nebija ešpehšams — remoluzija galigas ušwaras ša-šneegt newareja.

Wilitšchi un eerotšchi. Ar nedaudš eerotšcheem, fahdi bija, wis-pahreja tautas apbrunoššana, protams, nebija ešpehšama. Nā ari nepeekoptu eerotšchu „eššpropriazijas” no baroneem, muišam un polizijas, tas bija neezigs eeguums, medibas bišes u. t. t. Mehs lašam teešu protokolos, ka weens waj otrs barons „pah-šchauts” „ar škrotim”, kā šakis. Bija gan pagasti, kur eeweda no-dofli eerotšcheem, tomehr gubernatoru šinas par remoluzionaru leel-gabaleem bija isdomas. Bija jadibina milizija, kā apbrunotas no-dalas*). Šhis nodalas, ja wajadšēja, apweenojās un isrihkoja „gahjeenus” no pag. uš pagastu, peeaugot kā šneega lawines.

No partijānu zihnas uš brunotu fazelšchanos. Brunotās šadurš-mes uš laukeem atšahrtojas armeenu jo beeschaf un beeschaf. Dra-guani un kafaki ar šameem pulzineem weetam gan ušbruta wehl lau-dim, lai isželtu paniku. Bet taišni šchi panika — apweenoja sem-neekus (baumas par „melno šotnu”). Kawetees pee atšewišķšajam šaduršmem, kas fahdreis pahrgahja teešchās kaujās, te naw mans noluhšs. To šneegs gaidamais krahjumš ar dokumenteem par 1905. g. Latwijā pehz 9.—13. janwara.

Šo ahtri istihras weena pilšehta pehz otras, weens aprinkšis pehz otra no kara pulzineem: Kulbiga, Lispute, Šaunšelgawa, Wents-pilš. Ari wiau baroni aišmuka. Baroni, kā gahju putni, mu-ka pulzineem, papreešchu uš fahdu muišchu, tad no tureenes uš

*) Migas Š. N. budšchetā par oft. un now. šeedojumi eerotšcheem istaiša 8643 rbl. (no pawšam 14,656.) Dašchi pagasti šeedoja leelafas šumas (Šree-fules 2000 r.), žiti eeweda nodofli, pa 50 šap. no žilw.

pilsehtu, patruļu apjardšibā, mešhos apšchauditi no revoluzionareem. Tiklihdš ņhee fara pulzini ņapulzejās pilsehtā, tee kluwa par ņpehku un kawa revoluzionarus.

Wismeerigat leeta noriņinajās **Wentšpili** un **Jaunjelgawā**. Pehdejās ņaldati paņinoja, ka wini, padodotees „pahrspehka“ — aiņejot. Ari Wentšpili tee (ap 200) labprahtigi dewa ņolijumu nekautees un luhdja (kā kareiwji, tā ofizeeri) revoluzionarus, tos pawadit ar ņawu delegatu lihds Tufumam, lai tos neapšchaujot ņemneeki. Bet aiņ Tufuma kluwuņchi wini aiņmirņa ņolijumu un — gen. Sorunņhenko wadibā wehlaņ kawa tufunneekus.

Notifikās ari **weselas kaujas**.

29. now. pulziniņ kasaņu (56) no Saitawas taiņijās zelā. No militiņheem wajats, tas dewās uņ Kalsnawas puņi; tureenēs kaņati wineem peeweenojās (aiņ wineem Wez-Kalsnawa bija leesmās); dewās uņ Berņoni, tur zelņch aiņkruštots; bija jaapeet. Wehl peeweenojās zelā 40 kaņati un tā tee nonahza, prahws pulziniņch, uņ Wez-Peebalgu.

Wez-Peebalgā, pehz leezineeka aprakņta, dez. ņahtumā pulzejās 6 baronu Ćimenes ar 150 kaņakeem un 20 wesumeem mantu. Peebalgās militiņchi (90 zilw.) rihkojās pretim. Pehdejee iņwehleja ņkolu par ņawu zeetokņni. Kad kaņatu tuwoņchanos ņinoja baņnižas ņwans, tad kaņati, no nodewejeem iņņinajuņchi ņcho ņignalu, iidalija no ņewis kaņdu 100 zilw. un gribeja ņchturmet ņkolu. Winius atņita un tee atmuņa atpaņal. Tatņchu baroni pa to laiku aiņkluwa. Wiņu zelu apšchauditi, kā baroni, tā kaņati nonahza tomehr (kā wahzu awiņes rakņtija, kā zaur brihnumu) lihds Zehņim. Apbrunoto behglu bija weselas fara ņpehks, 260 wihru.

Kokneņes wangineeki. Leepkalnas mahzitaņ Stols bija eenihņts wihrs. No „goda-priņtawa“ ņon Peterņona paņinots, tas glahbās uņ Kokneņi, kur aiņ dņiņszelu ņtreiņa pulzejas ari wehl daņchi apņahrtnes baroni, kas atpaņal palikuņchi. Webru Meijendorņs jau ņen bija projam. Peenahza klaht ari Leelwahrdē ņaguņstitee, tā ņanahza wianu pee 36 zilw. Broti **Skrihwere** dņihwoja eenihņstais ņkopulis ņon Siweris, kura muņiņhā mita priņtaws Henings, wina ņkrihweris Maņņimowitschs un 3 tņherkeņi, kas te rihkojas pa ņwehriņti, peeda-lotees goda polizistam ņon Peterņonam. Kad tee beigās ņawangoja 2 tautas delegatus un ņahta tos mozt, laudis ņazehlās. Heningu noņchahwa. Baroni aiņmuņa, pils nodega, bet baroni ar draguneem muņa uņ Leelwahrdi.

Kauja pee Leelwahrdes. 26. now. no ņehtas uņ ņehtu gahta wehņts, ka jaņteidsās uņ Skrihwereem glahbt ņawangotos 2 delegatus. Kam eeroziņ bija, dewās turp. Pahrejee palika Ubelu frogā. Pa to laiku atauleņņchoja 3 ņinneņchi ar ņinu, ka baroni iņlauņuņchees un nahkot pa leelzelu uņ Rigu. Revoluzionari apzeetinajās U. frogā. Dragunu uņbrufumu tee atņita un draguni iņņitās weeni weeni zauri, atņahjuņchi 2 noņchantus un daņchus eewainotus, to ņtarpā ofizeeri ņ. Sternu. Leelkungus apzeetinaja un noņubtija atpaņal pehz pee-deribas uņ Kokneņes puņi (ņkati augņchak).

Zelgawas „fazelschanas“ mehginajums. Zelgavā bija eezelts jaunš gubernators, Knasjews, kas gribeja „femi parahdit“. Zelgavā saplūhda daudj kara pulzīnu no laukeem un pilsehta bija ar teem pahrpildita. Kad nu Zelgavā 25. nov. eesahkās generalstreiks, tad Knasjews taisijās iļvest dšihwē—kara stahwokli. Strahdneeki winam neklausija un gubernators firdijās. Uj 28. nov. Zelgawas Komiteja bija issinojuse lauzineekeem eerastees pilsehta ar eerotšheem. Uj 3. R. peeprašijuma jchis rikhojums tika atsaukts, bet bija jau par wehlu. Kahds 1000 semneeku saplūhda (ar flintem ragavās jem jeena) Zelgavā uj tirgu. Kasati, peedsirditi, mehginaja promožet šadurjmes, bet laudis turejās meerigi. Upuru bija maj (2). Strahdneeki gubernatoru neklausija. Bet tad Komiteja pašludinaja uj 30. nov. p. 1 streiku par beigtu, tad fabrikas šahka strahdat, kā uj burwja šišla mahjeenu. Gubernators waj plihja no dušmam. Winšch aissinoja uj Peterpili, ka apšahwis 15—30 zilw. un eewainojis 30, par ko dabuja pateizību „par šparigu uštahšchanos pret dumpineekeem.“ Gods, kam gods.

Tufuma brunota fazelschanas. Tufumā šadurjmes tuwafais eemels bija lauzineeku apšchanshana un 6 militichu aresti un tad šwehristee pol. pristaws barons Radens un Durbes baroni Reki (tehws un 2 dehli, wiši 3 dragunu formās), un winu draguni. Nakti, uj 30. nov. Tufuma š.-d. komiteja atbildeja ar brunotas fazelschanas pašludināšchānu. Nonahza pee nopeetnam šadurjmem, pa furu laiku draguni tika eelenkti šajarmās, t. i. pateejibā mislabatašā Tufuma weejnizā. Wiaus aplenza ar drahichu eeshogojumeem, bet tee nepadewās. Tani pat laikā pee Durbes bija nošchauti 2 draguni, kas bija jahjušchi pehz jeena (t. i. to šagušchi). Pilsehta bija pildita ar brunoteem jemneekeem. Lai eenemtu šajarmes, bija jāpeelaisch uguns, pehz kam draguni išlaujās no jawa apžeeinajuma un žit palika neapšchautu aismuka. Weenu deenu, 1. dez., pahv brihwo Tufumu pliwinajās šarkanais šarogs, tika atšwabinati politiskee un aresteti dašchi baronu šalpi. Bet jau nakti no 1. uj 2. dez. peenahza no Zelgawas generals Horunšchenko ar 180 Wentšpils pulkā šaldateem, weenu eskadronu un 2 leelgabaleem un „popu“ preešchgalā un šahka apšchaudit ar leelgabaleem Tufumu un tufumneeku barikades. Pilšoni atkrita un gahja kā luhdseji pee generala Horunšchenko. Tas bija ar meeru, bet tad šahka šchaut un dedšinat meerigo Tufumu; lai draguni jo wairat šanifnotos, nošchauto dragunu lihkus mahšfliigi šakroploja. (Krituščho štarpā bija ari winu ofizeers Millers). Tas bija Tufuma šchansmu deenas.

Talsos mita dragunu eskadrons ar neswehri fornetu Dugowoju preešchgalā. Tauta, šatrazinata no winu mešchonibam nolehnia (3. dez.) eenemti pilsehtu. Pehz weena neišdewuščās (3. dez.) ušbrufuma apbrunotā tauta (4. dez.) eenehma eerotšchu noliktawu (zeichhauši), peespeeschot dragunus atkahptees. Bet jau 4. dez. wafarā Talsus Horunšchenko pulki apšchanda ar leelgabaleem. Pehz apšchaudišchanās ar rewoluzionareem un pilšonibas nodewiga meera-

luhguma, fornets Lugoſojs eebruht pilsehtā un Horunſchenko uſdemumā, ſahk dedinat Talsus. Tā ari te ſazeliſchanās 5. dez. bija apipeesta.

Bet pehz wiſa ta generalš Horunſchenko tifa atzelts „dehl jamaš ſakapaſtalibas un neſpehzibas.“

Waj ſagrahbt waru no augščas jeb no apaſſčas. Eſho jautajumu pawiſam ihpatneji noſtahdija Latwijas apſtahlki. Wiſas weetejās jaduršmes bija tikai ſagatawojſchanās uš iſſchkiroſcho apbrunoto zihnu ap zentralo waru. Latwijā bija wara ſawadi dalita; tur walidija dubultwara no muiſchneefeem un zara. Sem proletariata wadibas ſemneeki uſwareja un padſina baronus un radās pat kaut kaš lihdsjgs ſemneeku zentralwarai. Bet ka ſchi, tā ari ihſtā wara, partija, weda ſarunas, t. i. wehl atſina, zariſma zentralās waras preekſchſtahwjuš: generalgubern., gubernatorus, apriſktu preekſchneekus u. t. t. Paſchu jautajumu par zentralo waru itkā atlika. ſchki, „kā te buhtu iſweſta waras daliſchana walidibā un paſchwaldibā, kaut gan uš ſcho iſſchkihibu pamatotā ſemes muniſipaliſajija pretim naziionaliſajijai Latwijā atrada, wahrda pilnā noſihmē, itai weenu aiſſtahwi.

B. Lenins aiſrahda, ka pareiſi jaapweeno zihna no augščas un no apaſſčas. Un ari Latwijā dſihwe jautajumu noſtahda pareiſi. Rigā, ziſ ari nerunaja par rewoluzionaru pilsehtas domi, ta, pehz atſtahtsteem, tikai „gandrihš tikufe dibinata“, taš ir pateeſibā palika nedibinata. Papreekſchu bija jaefaro Rigā politiſkā wara. Uš lauſteem rewoluzija, ſem proletariata wadibas, eefaroja un nodibinaja „proletariata un ſemneezibas demokratiſku diktaturu.“ Protams, nahtotnē ari no ſemneezibas bija jaattihtſtas jaunai burſchuaſijai, ari leelburſchuaſijai. Bet daſchi rewoluzijas wadoni bija ar meeru lihgt uš „demokratiſkās republikas“ pamateem — pat ar wezo leelburſchuaſiju, taš ir ihſeem wahrdeem, ar iſrahmito muiſchneezibu (beſ priwilegijam). Wineem wehl nebija ſkaidrš rewoluzionaraiš ſchkiru zihnas jehdſeēš.

Rewoluzijas ſchkiru orientazija Latwijā. Uš lauſteem rewoluzija noteikti orientejās uš lauku proletariatu un uš ſemneezibu. Pilsehtā ta wairak, waj wiſmaš pahrak daudj rehkinaja uš leelburſchuaſiju. Zereja pat, ka tiks „kreiſa“ no priwilegijām „atſwabinata“ muiſchneeziba. Pareiſai orientazijai wiſleelakā noſihme bija bruſnotas ſazeliſchanās preekſchwarā.

Leelburſchuaſija pilsehtā ſaſtahtweja no barona — kapitaliſta, no wahzu (baroneem radneezigās) leelrupneezijās leelburſchuaſijas, no wahzeem draudſigeem ahrſemju kapitaliſteem un loti nedaudj latw. leelrupneefeem. Latweeſchu „bagatneeki“ pilsehtā bija namſaimneeki, furuš rewoluzija ſpaidija ar ihru apziriſchanu un kaš tadehl jau nebija draudſigi rewoluzijai. Zee wiſi gaidija kontrrewoluzijas uſwaru jeb iſlihanu ar to. Uš ko pamatojaš zeriſbas uš leelburſchuaſijas „apſarkſchanu“? Uš to dogmu, ka burſchuiſko rewoluziju jadarina burſchuaſijai! Un tad uš to paſchu baidiſchanu

no reakzijas, kas apdraudot viņu **ihpafchumu**. Jau zitetajā „Pet. Latv.“ rakstā mehš lašam, toreij beeschi atkahrtoto domu: „Apšpeeschamee nemeeri top plaščhafi, kara spēhks tikai ar leelām mokam pēdabonams pee ūchi darba. Beidsot tikai ar to, ka atkauj laupit. Ari pilšehtu nemeeri apšpeeschami tikai tahdejadi, ka leelgabali atflahj rihkli un nami biršt. Bet tās ir **mantigo mantas**, ko draguui laupa, un tee ir **namneeku nami**, ko granatas ūpahrdā... Burschuaiija arweenu wairaf nahks revoluzijas uguni. Kamehr ūchandarmi keršija weenu otru ūzialistu, pilšoni wareja preezatees, kad isdod „pavehles, ispostit wišu pilšehtu“ — **wini jahf zitu ko just...** Iščhkiratees, eefams naw par wehlu u. t. t.“ Bet burschuaiija ūina, ka wina dabus atlihdjibu un ka winas mantas upuri ir — isdewumi, ar ko guht ūawu nahkotni.

Orientazija uš ūemneekem Latwijā ūastop eerunu, ka naw weenigas ūemneezibas; ka lai to guhtu, wiši besūemneeki japadara **par ūemneekem**, isdalot wineem ūemi. Eho lošunqu revoluzija **toreis** neustahdija, ari ne ūreemijā. Tatšču praščē Latwijas revoluzijā flūwa pret baroneem eewilka **gandrih wiša ūemneeziba**. Tā ūauzama jā Maleenē wišwairaf, jo tur ūaimneeks un kalps nebija wišai noščhkirojūščees; masaf ūursjemes ūirdi, ūur ūaimneeks jau tolaiku bija patees pelekais barons. Tatšču ari tur wašaras kalpu streiki eerahwa lihdi ari ūawus ūaimneekus — pret baroneem. ūaug, ka dehl tif weegli isdewās nodibinat jaunas lauku waras eestahdes.

Siħburschuaiija pilšehtā buhtu peelihdjinama ūemneezibai uš laukeem. Tā ūwahrstas. Aprinku pilšehtās tā jau noteikti peešwērās revoluzijai. Protams, ne uš ilgu laiku. Un pirmās ūafahwes tos aishaidē prom (ūal. Lūkumu, Talsus). Rīgā ari ūiħburschuaiija pamašitem top eeranta revoluzijā: Peem., beedribu ūaweeniba, ūur eeet wišas latw. beedribas isnemot Rīgas „mahmulu“ (Latw. beedribu) un pahri winas pameitu. Tad organisejas: tirus pahdeweji, meeņneeki, iħrneeki, dšelszeli kalpotaji, ūiħtrentneeki, „wašchoni“ (fuħmani), daščhadi amatneeki u. t. t. Tikai ja teiz, ka brihščos, ūur wišu interešes nesakriht ar leelburschuaiiju, wini dabu dširdet ne wišai patiħtamus wahrdus. Tā, peem., iħrneekem norahda uš to, ka wišu prašibu ispidišchana — atbaidetu namšaimneekus no reholuzijas!?. Tatšču ūiħburschuaiija jau eet uš revoluzijas puši un klauja ū. ū. obligatorisķeem noteikumeem.

Nowembra generalstreiks Rīgā, kas eefahfās 25. now. bija wiŗits pret kara stahwokli, kas bija Peterpili parafštrits 22. now. un, ūuru wajadjeja isšludināt Rīgā 25. now. Preeščhwafarā, 24. now., bija leels dšelszefneeku mitinšč, uš ūuru eeradās ūchandarmu ofiŗers ar ūaldateem. Wiņšč peeprašija, lai ūlehdi ūapulzi; kad to ne ispidbija, wiņšč dewa pavehli gatawotees ūchaut. Te ūapulzes preeščhjedetajs, ja nemaldos, pašihstamais wehlaķais renegats Maķšims pašludinaja ū. ū. wahrdā **generalstreiku** un ūlehdi ūapulzi. Uš weetas tifa aptureti wiļzeeni, islaists no lokomotiwem twaiks. No rihta streiķoja wiši dšelszeli. Ušūankumā bija ironiski peešihmets, ka gubernatoram padoš wagonu, ja tas grih aishbraukt.

25. nov. fabrikas stahw. Gelas pahrpilditas saldateem. Pat leelgabali uſſtahditi pee wofjala, Wehrmana dahrsja, Pola fabrikas u. t. t. Strahdneeki uſ B. K. uſſaukumu kal duramos eerotſchus (duntſchus, piſkus). Wiſur mitini, runas, uſſaukumi. Saldati flauſas, peenem uſſaukumus, ſolas neſchaut. Pat draguni meer-mihligi. Pulkſten 5 parahdas uſ eelas gubernatora, landmarſchala un pilſehtas galwas paſinojumi, ka wini luhdſot Peterpili atzelt fara ſtahwofli. Bet ſtreiks turpinas: lihds fara ſtahwofla atzelſchanas ofizialai iſſludinaſchanai, gubernatora Sweginzewa un landmarſchala barona Meiendorſa atkahpſchanai un lihds wezās pilſehtas domes aiſeeſchanai, lai iſnehetu jaunu demokratifku domi. Nahloſchā deenā (26.) mitini un demonſtrazijas turpinas. Saldati tāpat meerigi; tikai unterofizeeru batalons noſchauj puhli ſahdu 53 g. weziti. Bet jau nakti uſ 26. nov. ſahť rikſotees ſelbſtſchuza (tagad ſazitum, ſaſchiſtu) bandas, kas iſmehta blaudami nakti lapinas — pret ſozialisteem. Streikam peeweenojās Leepaja un Riga. — Bet 28-tajā ſtreiku atzel, ſfaiťot no 29. nov. p. 6 no rihta, apmeeri-notees ar fara ſtahwofla neeweſchannu. Laudis labi netiz; plehſch ſahkumā noſt iſſludinajumu. Streiks beſ ihſta eeſahkuma un beſ ihſta gala. To iſſludinaja F. K. wahrđa un tikai pehž tam apſti-prinaja. To iſlaida beſ ihſta motiwa: Wehl welkotees deenu — otru, bija nenowehrſchama brunota ſadurſme.

Zantajums par waru Rigā tā palika nenomeſts lihds galam. Blani par rewoluzionaru domi atdurās, ka toreiſ teiza, pret burſchuafijas pretoschanos. **Burſchuafija pret burſchujifto rewoluziju!** Zentralorgans pehž ſtreika („P. L.“ Nr. 2.) rakſta: „Rigas generalſtreiks noſkaidroja loti gaiſchi turpmakos rewoluzionarās zihnas uſdewumus. Weens no tahdeem uſdewumeem ir tautas apbrunoſchana. Lihds demokratifkai republikai mehſ ar generalſtreiku netiſim. Demokratifku republiku warēs iſzihnit tikai brunota rewoluzionara tauta kopā ar karaſpehta rewoluzionaro dalu. **Generalſtr. Rigā** gaiſchi peerahda, ka turpinot wehl daſchās deenas ſcho ſtreiku, Rigas proletariats nenowehrſchami buhtu nonahzis pee brunotas ſazelſchanās, pee eelu zihnam. Bet tahda brunota ſazelſchanās wareja beigtees ar proletariata ſakaufchannu, eeweħrojot to, ka newareja itingri noteikt, kurā puſē ſweħrſees kara ſpehťs. Ka weena dala no Rigas ſaldateem buhtu bijuſchi rewoluzionarā proletariata zihnas beedri, par to naw ko ſchaubitees. Tomeħr tas wehl newareja deret par eemeſlu jauťt tautu uſ tuhľiteju brunotu ſazelſchanos... turpmakee uſdewumi: apbrunot proletariatu un weſť plaſchu agitaziju ſaldatos.“

Leetu ſtahwofliſ top nopeetnaks. Peterpili areſtē pirmo ſtrahdneeku deputatu padomi. No Peterpils dſird par ſaldatu ſubtiſchannu pret Baltiju. Maſkawā brunota ſazelſchanās. Zantajums par brunotu ſazelſchanos ſtahw ari Rigas proletariata preeſchā. Wiſfreemijas generalſtreiks iſſludinats. Ko daris Rigā? Sinas pa dſelſizeli ſtreiku loti knapas un maldinoſchās: no Rigas nahť promofatorifkas ſinas par uſwaru Rigā, no Peterpils ſinas par uſ-

maru Peterpili. *F. R.* šanahf kopā ar freemu *f.-d.* abām frakzijām un apspreešch jautajumu: Waj streiku un bruotu jazelschanos jeb tikai lihdsjuhtibu Kreemijas streikam. *F. R.* atraida jazelschanos un streiku. Bet fabriku *f.-d.* šchuhninu preekščstahwi ar 203 pret 130 balsim, nošpreešch generalstreiku us 13. **dezembri**. Karapheks šchoreiš juhtas duhščigaks. Tas šina, ka nahf palihgi. Ustj-Dwinška ir likwideta. Tā šahf kratit šapulzes (leelu dselszselneeku mitinu no 4.000 zilw. Romanowa eelā u. t. t.) Sadurjmes top draudošchakas. Streika lošungs: šimpatijas Kreemijas generalstreikam. 16. **dezembri Rīgā** streiks top pašludinats par išbeigtu.

Ušbrukums Latwijas rewoluzijai. Uš wišu denunziaciju un šinojumu pamata „pats zars“ ušrakšta pawehli: „**šuhit wišus** bribnos kara pulkus, lai nelantu Rīgu eekarot rewoluzijai.“ Kara planu apšpreešch ar generalščtaba preekšchneeka peedalščchanos. Tas bija 4. dez. Suhta 2 fahjneeku pulkus, 8 jahneeku eskadronus un 16 leelgabalus. Teem jaefaro, janodedšina un jaapšchauj Latwija.

Ko darit? Ušstahtees atklahti — naw špehka. Kolemj: Weit partisanu zihnu. Ta, protams, jajaude.

Pret Wafku nahf **generals Drlows** ar 10.000 šaldateem, ar generalgubernatora pilnwarām un wehlat 2 generali ar tahdam pat pilnwarām. Tā, pašobojas pats generalgubernatora šinojums, us 3 gubernam ijnahza weenā laifā 5 generalgubernatori! Nā šchahwa un fahwa šchee 5 generalgubernatori, tas atteezas us 1905./6. g. kontrrewoluziju. Tikai kad Drlows peenahza pee Rīgas un nodešinaja fabrikanta Dombrowška zelto šahhtibas beedribu „**Scemelblahjma**“, us ahršemju kapitalistu peeprahjijumu—aptureja dullo generali un to aiššanža. Rīga un Rīgas proletariats nekwa apšchauti.

Sawā apšweizeenā us nelegalās „Zihnas“ 100 numuru b. Denins rakštija, ka „**L. f.-d.**—ija, pehž šawa šastahwa wiswairaf proletariška, wadita wiswairaf no pašcheem strahdneekem“ un tad par winas lomu 1905. g. turpina: „**Rewoluzionarā zihnā** latw. proletariats un latw. *f.-d.*demokratija eenehma weenu no wisredsamatajām pirmajām weetam zihnā pret patwaldibu un wišeeem wežās fahrtibas špehkeem. Naw bes interešes atšihmet starp zitu, ka ofizialā streiku statistika par 1905. g. (išdota no tirdšneezibas un ruhpnееezibas miņstrijas), rahda mums Widsemes gubernu pirmajā weetā pehž proletariškās streiku zihnas neatlaidibas. 1905. g. Widsemes gubernā škaitijās pawišam 53.917 fabriku un šawodu strahdneeki, bet streikojošcho strahdneeku 268.567*), tas ir gan drihž 5 reiš (4,98 reiš) wairaf. Katrs fabrikas waj šawoda strahdneeks Widsemē ir streikojis zaurmehrā 5 reišes šchini gadā. Uš Widsemes gub. nahf Wafu gub., kur zaurmehrā katrs fabrikas waj šawoda strahdneeks

*) Naw jaaišmiršt, ka te naw atšihmeti nedš pilšehtu ne fabriku-strahdneeki (tirdšneezibā, dselszselu, oštas u. t. t.), nedš lauti, beigās wiša šuršeme. Škaitli te janem tikai šamehrigi. *P. St.*

1905. g. ir streikojis 4,56 reizes, Līdijā — 4,49 reizes, Petrofomas gub. — 4,28 reiš, Peterburgas — 4,19. Maškavas gub. — streikojošo strahdneeku 1905. g. škaitijas 276.563, tā tad drusku vairak nekā Vidzemes gubernā, turpretim viņu fabriku jawodu strahdneeku škaits Maškavas gub. ir 5 reiš leelaks, nekā Vidzemes gub. (285.769 pret 53.917). No tam ir redzams, par zif apšinigati, weenprahtigati un revoluzionarati ir ušstahjees latw. proletariats. Bet ir ari šinams, ka wina wadošchā pirmā loma ušbrukumā abso-lutismam, neaprobešchojās ar streiku zihnu, winšch gahja brunotas šazelšchanās awangardē, winšch wairak par wišeem lihdsjeja pazelt kustibu uš wišaugstako pakahpi, proti uš šazelšchanās pakahpi. Winšch deesin, waj ne wairak par wišeem eewilka leelajā revoluzio-narajā zihnā pret zarišmu un pret muišchneefeem latweešchu lauku proletariatu un latweešchu jenneezibu.

Leešcham, pehz wiša šazitā ir neapšchaubama pateesiba, ka wijā 1905. g. kustībā Latwijā hegemonija, waditaja loma peedereja **Latwijas proletariatam un wina awangardei L. š.-d. štr. partijai**. Tas pats par sewi wehl nebuhtu nekahds isnehmums, jo ta ir **raksturiga pašihme wišam XX. g. š. rewoluzijam**. Bet Latwijai ir ta ihpatniba, ka šcha proletariata revoluzionarā kustiba ir reišē ari **pirmā burschujski rewoluzionarā kustiba Latwijā wišpahri**, kurā, neraugot uš winaš proletariško revoluzionaribu, uš brihdi tika eerauta wiša revoluzionarā burschuasija, ari winaš turigā jenneeziba un tās inteligenze. Mehs redsejam, ka pat winau petizijas un partiju programās rakstija šozjaldemokrati. Tas dara eespehjamu, taišit šinamus šlehdsenenus par wehl nahkošchām pilsoniškām rewoluzijam, peem., austrumos.

Es jau šaziju, ka par 1905. g. rewoluzijas leelu truhkumu jaatšihst tas, ka L. š.-d. štr. partija toreiš wehl neegahja Kreewijas š.-d. štr. partijā wišpahri, L. š.-d. štr. partijai radneeziskajā leelineeku wirseenä sewiškhi. Tahda apweeniba buhtu neween nowehrsufe daschadas faittigās beršešchanās ar pehz wirseena draudšigu organi-šaziju, bet ta buhtu eenesufe ari wairak organizetibas un planweidibas 1905. g. rewoluzijā Latwijā. Es gan nedomaju, ka wišpahreja wadiba Latwijū buhtu atturejufe no ta, ka te rewoluzija tika ašfranta ahtrak un tahlak uš preešchu, jeb ka ta buhtu špehjuše aš- raut lihdsi pahrejo Kreewiju. Rewoluzionaro leesmu, reiš aššwi- lufchu, šhini degmaterialā neišdots tā waj tā ašturet. Un preešch lihdsišraušchanas Latwijā bija pahrak neeziga dala no wišas nei- mehrojamas Kreewijas.

Latwijas 1905. g. štiprā puše ir winaš augsti attihštitaš prole- tariats. Tahdu apšinigu proletareešchu kadru, kahdus mehs redse- jam Leepajā un Rīgā 1905. g., te wehlaš nekad naw bijis. Lee apfauti, iššubtiti, aššubtiti, emigrejušchi waj ašbehušchi uš wišam pashaules malam. Winaš wahjā puše bija tahdu wadonu truhkums, kahdi Kreewijā bija Lenina un beedru peršonās. Latweešchu par- tiju raksturoja proletareešchu pahrsvars, inteligenzes un rewolu-

zionaru tradiziju truhšums. Apjinigais proletariats bij widuwejs, zīt tas tahtu wareja attihštitees ar nabadiigo latwiško literaturu.

Programas jautajumi bija revoluzijas un partijas wahjā puše. Mehš redšejām, kā revoluzija aptwer wišus laukus, wišu jenneezibu. Mehš dširdam pat wahrduš, ka Latwijas revoluzija bijuše tipiska jenneeku revoluzija. Teesčam ta noweda lihds galam wispirms uš laukeem. Tur wispirms radās revoluzionarās waldibas wara. Bet mehš redšejām, kā neween pirmais, bet ikweens revoluzijas šolis uš laukeem tika šperts uš š.-d. iniziatiwi, sem minas wadibas, ka lauku demokratiški wehletās lauku komitejās noteizeja, ja ne wiša wara peedereja š.-demokrateem. Un tātšču burščujiškā revoluzija netika uš laukeem nowešta lihds galam, jo muišču konfiskazija jeb nazonalizazija, ja ari bija išwešta dšibwē, nebija nostiprinata ne teorijā, ne apšinā. Š.-d.-ija toreis, kā mehš redšejām, stahweja štingri uš ta weedokla, ka burščujiškā revoluzija nedrihštot šludināt jemes priwatihpaščuma atzelsčanu uš laukeem, Bet ja pat šreewija praktiški nestahdija šcho jautajumu, tad jo šewiščki gruhiti tas bija Latwijas apstahšklos.

Mehš jau redšejām, ka šainneeki un kalpi gahja kopā ar lojungu: „Nost muiščneezibu! Nost patwaldibu!“ Tas bija wispašr populars lošungs, jo uš laukeem patwaldiba bija muiščneeziba, furu atbalstija zars ar šawu karajpeškū un šaweem ceredneem. To reis domaja štaidri, ka muiščneezibas wara šalaušta, bet šemi nedalija, to nehma pašrwaldē un apstrahdaja kalpi, kureem jau trihs waj wairak proletariškas paaudšes aij muguras. Šepreešč 1905. g. wafaras starp šainneeku un kalpu ščkiru nebija ušleesmojis ščkiru naidš. Nebija prašibas pehz jemes dalisčanas un jautajumu par šemi — atlika lihds Wisšreewijas šatweršmes šapulzei. Par šemneeku šemi nebija nemas i runas. Bet ja jautajums buhtu zehlees, tad buhtu jajautā: **Kam dalit?** Bešinwentara kalps buhtu bijis pret dalisčanu. Šehini jautajumā waldija nešaidriba ari Štoholmas apweenoššanas kongrešā, kur Latwijas š.-d. šew peeprasija atšewiščki agrarprogramu, kaut gan wineem nebija tahdas nedš 1905. g. nedš wehlač. 1905. g. ari latweešči aprobeščojas ar to pat teikumumu, kā šreewijā: pabalstīt šemneeku prašibas, pat ja tee prašitu jemes dalisčanu. Pehdejee tās neprasija, wismas ne mašam. Ari pehz Štoholmas tahda atšewiščka programa netika išstrahdata. Un tahlač pehz 1917. g. išščkiriba jau tika atšihmeta zitā wiršeunā: starp š.-d.-iju un komunišmu.

Otrs pamatjautajums bija **nazonalais jautajums**. Latwijas revoluziju beesči šauz par **nazonalu**, waj pat **nazonalištišku** revoluziju. Par to, ka latweešči 1905./6. g. aistahweja partijas ušbušwes federalprinzipu, tos dehweja par nazonalistišem. Buhtu jadama, ka wadot hegemonu lomā 1905. g. revoluziju, **partijai wajadsetu išbihdit nazonalu republiku, pat atdalisčanos**. Tā ari rakšiti ja profurori šawos apšuhšibas-rakstos: par Rujenes, Šaku šalas, Kuldigas u. t. t. republikam. Pateesibā nedš š.-d.-ija, nedš buršču-asi ja, ne 1905. ne wehlačos gados lihds 1917. nekad naw prasijufe

R. 3,00

latw. republiku. Pirmo reiš to eeminejās 1905. g. joz. ņaweeniba, ar no eferem tapinatu programu. Bet ko gribeja, uš ko teežās, pateefibā Latwijas rewoluzija 1905. g. politijtā ņinā? Uš to naw atbildeš nedš teorijā, programā, nedš prakšē.

Rewoluzionarā prakše noweda lihds weetejai rewoluzionarai pagaidu warai. Weetejās pag. rihzibas komitejas gandrihš wišur bija iņwehletās. Rewoluzija teežās tahtak pehž zentralas waras apweenibas. Tahdas bija aprinku komitejas, Wislatwijas ņemneeku kongrešs un ta zentralbirojs. Bet tur rodas gruhtibas un ņchaubās? Ko darit ar ņafodito buršņuafiju? Beš tam Riġā bija F. R. un Latwijas apmehros B. R. Tee bija zentralwaras organi. Strahdneeku padomju nebija. Tās ņņhita leekas. Bija tikai ņabriku ņ.-d. ņchuhniaru (pulziniu) delegatu ņapulzes, kas peelihdņinamas tagadejo padomju ņrakzijam, tur naw bešpartejiško. Te draudeja nopeetnš ņareņņgijums. S.-d.-ijā, lihds ar ušwaru, pluhda dešmiti tuhtņtoņņhi beedru kā pilņhtās, tā uš laukeem. Neeeen strahdneeki, bet ari ņihkpiņloni, lauku inteligenze, „ņaimneekdehli“. Ja tee eekluhtu partijā, tās ņņhkiras ņahtahwš groņitos. Tur bija jaturpinas „2 dwehņeku“ zihnai. Partija mašu beedru ušnemņšanu un partijas legaliņņņšanu atlita lihds legalam kongrešam. Tās notikās tikai 14 g. wehlaņ. Uš laiķu reakzijas ņchaufmas atbihdija nowirņeenu, bet tas pehž dašcheem gadeem parahdijās. Tās bija 1905. g. ņekas. To elastiġas dialektikas truhtumu, ko mehš jau atņihmejām, aiņweetnoja proletariņtā nojaufma, pateizotees leelajam proletariata ņaitam partijā. Žitadi draudeja i „permanentās rewoluzijas“ teorijas u. t. t. ņaatsihmē, ka zentralorgans beš peesihmes pahrdrukaja ņarwuņa rakstu par permanento rewoluziju, gan beš wehlaņajem ņlehdeeneem no ta. Mehš redšam gan, ka beerinneeki ņolas maņņat renti — ņozialisteem, bet turpat blakus 8 stundu darbdeenas praņiba un buršchujiska rewoluzija pat pahraņ ņchaurā iņtulkojumā.

Tā tagad rodas weņela rinda jautajumu, uš ko warēs dot atbildi, kad buhš ņakrahti un publizeti wiņi materiali. Es ņpehju dot tikai iņņu konņpektu par to, kā ņoliti pa ņolitim peeauga rewoluzija, no pirmās lihds pehdejai pakahpei, ušwarai. Ne pilnigai ušwarai, jo zentralā wara bija zarifma rokās un beš tās newareja buht runas par galiķu ušwaru. Ta buhtu bijuņe iluņija, no kuras rewoluzija bija brihwa, wiņmas gandrihš brihwa.

Proletariņto mašu apņinigums, ihpaņņhi uš laukeem auga ahtri un intenņiwi. Tam bija janowed pee ahtras lauku ņaņlahnoņchanaš ņņhkirās. Tās buhtu ahtri iņņauzis weenoto rewoluzijas fronti ari ušwaras gadijumā. Ko tahtak? Par to atbildes nebija. Pat jautajums nebija ņtahdits.

Kontrewoluzija paahtrinaja weenotās frontes iņirņšanu. Starp ņaimneeku un kalpu radās nepahrņahpjama plaiņa, to pildija ņodu ekņpediziju aņins ņtraumes. Sodu ekņpedizijās zeeta gan ari ņaimneeki, ņaimneekdehli, ņkolotaji. Laikam wiņwairak zeeta wiņmasaņ apraudatee. — lauku kalpi. Saimneeki gruhtda wainu uš kalpeem.

minus pabalsta pat generalgubernatora šinajums. Tītai dulais gen. Orlovs neišķihra. Tā isbeidsās ašins štrahvās 1905. g. „lelais semneeku karšch“ Latvijā. Ari pilšehtas revoluzija bija šafanta, bet minās upuri bija nešamehrojami mašaki.

Latvijas revoluzijai ir wehl weena ihpatniba. Nepahreddjamajā Kreewijā gandrihs wišs tas pats norišinajās. daudš lelišķatā weidā. Bet nefur tas wišs tā nenorišinajās tik konzentretā un weenlaidus weidā. Te wišs tik gaišchi pahreddjams, tā ušwaru šchalkoni, tā šakahwes šchaufmas. Mašos apmehros **absoluti**, gigantifkos apmehros **relatīvi**.

Manā aprakštinā buhs kluhdas, nepilnibas. Es nepahrdjihwoju 1905. g. Latvijā, te naw azu leezineeka atminu. Es tītai laikeem cerados Latvijā uš B. R., kongreša waj apšpreeschu šehdem. Es kluhdotees šihkumos zeru nekluhditees wišpahrejā uštweršmē. Kad materiali buhs publižeti, tad zita špalwa warēs, išlabojot kluhdas, darit truhkstošchos špreedumus. Man šwarigatais šcheet 1905. g. wina wifumā*).

*) Manā rakštinā wiši datumi ir atšihmeti pehš kalendara wegā šīla.